

FUGLE

& NATUR

Helt tæt på

KEJSER ØRNE

Nyt samarbejde
om viben

Præstesø
– en lille perle

Slørugle på grænsen

FRA SNAK TIL HANDLING!

KOLOFON

Forside

Ib Helles Olesen har været i nærkontakt med spanske kejsrerørne. Læs beretningen og se flere billeder på side 18-23 i dette blad.

Udgivet af Dansk Ornitologisk Forening – DOF – BirdLife Denmark

Vesterbrogade 138-140
1620 København V
Tlf. 33 28 38 00
(alle hverdage 11-15).
Mail: dof@dof.dk

Bemærk, at vi nu igen udsender Fugle & Natur med PostNord.

I tilfælde af, at du ikke modtager dit medlemsblad, henvend dig til DOF's sekretariat på telefon: 3328 3800 eller dof@dof.dk

Redaktør (ansv.):

Helge Røjle Christensen,
Pilgårdsvej 4, 7742 Vesløs,
tlf. 97 99 32 77 (aften),
e-post: fugleognatur@dof.dk

Annoncer:

Mads Oddershede

Ture og Møder:

Anders Odd Wulff

Oplag:

17.000. ISSN: 1395-8860

Layout og tryk:

Jesper Urban Pedersen/
Trine Fynbo Okholm

www.STEP.dk

Med et forventet øget havniveau på 1 m i mine børnebørns levetid, altså i 2100, kan en leder om det kommende folketingsvalg synes uendelig ligegyldig. Men med dette i baghovedet er der netop i disse år brug for visionære og handlekraftige politikere, der tør tage langsigtede beslutninger om både klimaet og naturen.

Klimaforandringer og presset på biodiversiteten bør være de vigtigste temaer i valgkampen, for klodens temperatur stiger faretruende, og naturens tilbagegang fortsætter. Flere tiltag for at forhindre CO₂-udledning og dermed begrænse den globale temperaturstigning kan heldigvis også have en gavnlig effekt på biodiversiteten og fuglene, så det gælder om at skabe et fælles momentum og synergi.

Verdens lande lovede i FN for over 20 år siden hinanden at stoppe tilbagegangen i klodens biodiversitet inden 2010. Det lykkedes ikke, så fristen blev udskudt til 2020. Der er nu under et år til, at de nye mål skal være nået, og Danmark er langt fra i mål. Vi har end ikke formuleret en strategi for at forhindre tilbagegangen i biodiversiteten, som regeringen ellers havde lovet at få vedtaget i 2016.

I januar udkom den sjette danske landerapport til FN om, hvordan det går med at nå 2020-målene for at stoppe tilbagegangen i biodiversitet. Det meste af teksten er et skønsmaleri om, at her går det godt. Den lovede strategi for biodiversitet kommer først i 2019, og der er endnu ikke udarbejdet helt nødvendige nationale mål for biodiversiteten! Det er fodslæbende og pinligt, og det kalder på politisk opprioritering af natur og biodiversitet. Hverken Løkke Rasmussen-regeringerne (2015-2019) eller Thorning Schmidt-regeringerne (2011-2015) har haft tilstrækkeligt fokus på at gøre noget for Danmarks natur, men nu er der måske håb forude?

I maj 2018 deltog alle partier – undtagen Det Konservative Folkeparti – i en 1½ times debat på Naturmødet i Hirtshals om naturens trængsler i Danmark. Alle – Lise Bech (DF), Mette Bock (LA), Pia Olsen Dyhr (SF), Uffe Elbæk (ALT), Jakob Ellemann-Jensen (V), Mette Frederiksen (S), Pernille Skipper (EL) og Morten

Østergaard (RV) ønskede mere, bedre og vilde natur! Mind dem og deres partier om det, når valgkampen går ind, for med de rigtige politiske beslutninger kan naturen få bedre vilkår og ikke mindst mere plads.

DOF har en række forslag til, hvad der kan gøres, fx:

1. Jordfordeling. Udtagning af lavbundsarealer fra dyrkning. Det har både et naturmæssigt og et klimamæssigt potentiale. I ådale vil sikring af store, sammenhængende vådområder på de lave arealer og overdrev på ådalenes skrænter være værdifuld naturgenopretning.

2. Statens natur. Langt mere fokus på biodiversitet frem for flis- og tømmerproduktion på statens arealer. Forsøg med naturnær helårsgræsning med flere arter græssere og måling af effekterne på arter og naturtyper.

3. EU-landdistriktsmidler. En politisk beslutning i Folketinget om, at flere penge skal gå til natur. Det vil kunne understøtte større, sammenhængende områder med naturvenlig drift.

4. Klimasikring. En plan for de danske kyster og lavbundsarealer, så det kan besluttes hvilken infrastruktur, der skal sikres mod oversvømmelser, og hvilke steder vandet skal have mulighed for at gå ind over landskabet, og hvor der kan ske 'uddigning' af tidligere inddigede arealer.

Temaet for Naturmødet i Hirtshals i maj 2019 bliver "Fra snak til handling". Kære politikere og vælgere, gør samme tema til jeres fokus for Danmarks natur, når valget kommer! Fuglene vil kvittere!

Egon Østergaard
Egon Østergaard, Formand DOF

SIDE 4

DOF indleder nu et samarbejde med landbruget om at standse tilbagegangen for viben i landbrugslandet

INDHOLD

Nyt samarbejde om viben.....	3
Mystiske dødsfald hos solsorte	5
Sløruglen i Atlas III	8
Kort Nyt Danmark	13
Tæt på spanske kejserørne.....	18
Kort Nyt Verden	20
Præstesø – en lille perle.....	23
Kongeørnesymposium	24
På træk til Sydafrika	26

SIDE 18

Journalisten og naturfotografen Ib Helles Olesen har siddet i fotoskjul med udsigt til spanske kejserørne

SIDE 26

Præstesø i Nordsjælland er en lille perle med fugleoplevelser året rundt. En gruppe lokale ornitologer rapporterer

SIDE 10

Sløruglen er en art på sin ydergrænse i Danmark. Vi fortæller den nyeste viden om arten fra Atlas III-undersøgelsen

SAMMEN OM AT STYRKE VIBEN

AF NIELS ANDERSEN & HENRIK WEJDLING

DOF indleder nu et samarbejde med landbruget om at standse tilbagegangen for viben i landbrugslandet.

“Sammen om at styrke Viben” var overskriften på en artikel i Landbrugsavisen den 30. marts 2017. På billedet i artiklen ses DOF's formand Egon Østergaard og Landbrug & Fødevarers daværende viceformand Lars Hvidtfeldt give hinanden håndslag på, at man sammen vil styrke viben. Det skete for to år siden, og nu bliver det en realitet fra foråret 2019.

Samarbejdet udmønter sig nemlig nu i en folder, der skal give gode råd til den enkelte landbruger om, hvad han eller hun ad frivillighedens vej kan gøre – eller undlade at gøre - på sin ejendom for at fastholde viben de steder, hvor den fortsat er.

Folderen udkommer ved yngletidens start i år, og forslagene i den vil i vid udstrækning være baseret på viden og erfaringer, som DOF har indsamlet fra ind- og udland. Forslagene er i skrivende stund ved at blive fagligt vurderet og kvalitetssikret

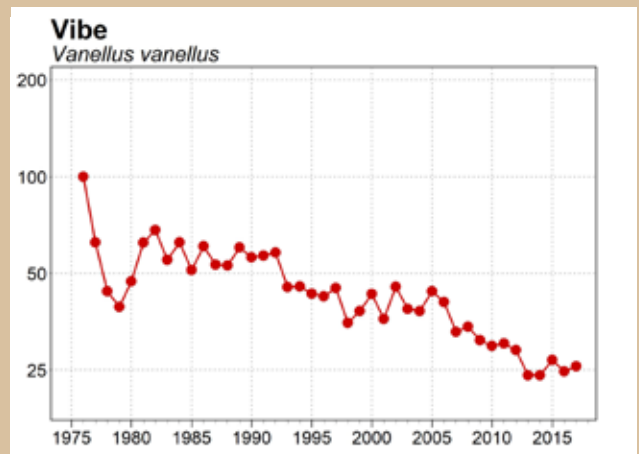
“
Folderen udkommer ved yngletidens start i år
”

af landbrugets videnscenter, SEGES i forhold til landbrugslovgivning og støtterelevanter m.v. Landbrugere, der følger rådene,

kan således føle sig sikre på ikke efterfølgende at blive trukket i landbrugsstøtte.

Tre ud af fire viber forsvundet

De gode råd kommer unægtelig på en sort baggrund. DOF har gennem de sidste mange år gang på gang påpeget, at vibebestanden er i frit fald herhjemme. Faktisk er tre ud af fire viber forsvundet over de sidste kun 40 år. Det viser DOF's punkttællinger, der har fulgt den danske vibebestand siden 1976. Her blev bestandsindekset sat til 100, mens det nu blot svinger omkring 25. Mens der i Danmark i dag antages at yngle i størrelsesordenen 25.000 par, har der i midt

▲ Artiklen fra Landbrugsavisen d. 30. marts 2017

▲ Vibebestændens udvikling siden 1976 (DOF's punkttællinger)

▲ Vibe med unger. Fotograf: Hans-Henrik Wienberg

70'erne altså været 100.000 par og endnu længere tilbage i tiden, hvor andelen af græs- og brakmarker var langt større, kan der meget vel have været det dobbelte. Den påtrængende nødvendighed af at gøre noget er for alvor blevet klart med årlige rapporter fra Sydfyn fra 2011 og frem, hvor vibens nødlidende situation i landbrugslandet er fulgt nøje.

Det sker ofte, at praksis og bestemmelser spænder ben for natur og fugleliv ude i landbrugslandet. Det er et erkendt faktum, at de egentlige landbrugsarter - og dem er der en god snes af - har haft en mere negativ bestandsudvikling end andre fuglegrupper herhjemme. Det har ført til, at forskere i både ind- og udland har forsøgt at danne sig et billede af, hvilke

negative faktorer i landbrugsdriften, der er hovedansvarlige for nedgangen blandt bondelandets gammelkendte fugle.

Mange af arterne er højt besungne og har et historisk tæt forhold til det landbrug, vi alle er rundet af for i virkeligheden ganske få generationer siden. "Kulturfølgearter" kaldte salig Bernt Løppenthin dem i sit storværk om danske ynglefugle i fortid og nutid, og de tæller folkekære arter som sanglærke, agerhøne, kirkeugle, vibe, stær og stork.

Vinterafgrøder dårlige for viben

Af negative faktorer og medvirkende til specielt vibens deroute tæller - som den vel nok tungeste - den voldsomme tilba-

gegang i våde, ekstensivt kreaturgræs-sede enge med kokasser og alt hvad de indebærer af føderigelighed til opfodning af vibunger. Unger, der var klækket på engene eller bragt dertil af forældrefuglene, der gerne går 100-300 meter eller mere med ungerne for at komme til gode opfodningsenge.

Men også ude på markerne - hvor størstedelen af Danmarks viber stadig ruger - står det klart, at mekanisk ødelæggelse af æg ved tromling, strigling og radrensning tegner sig for en stor del af tilbagegangen.

Hertil kommer den markante overgang fra vår- til vinterafgrøder. Viben foretrækker så klart at anlægge sin rede i åbne

vårafgrøder som vårbyg og roer straks efter såning. Her har den overblik over indtrængende prædatorer, der så flittigt mobbes væk – især hvor flere viber ruger sammen. Hvor mindst syv par viber ruger inden for en radius af 100 m er det således påvist, at prædationen falder til et niveau svarende til, at kun 0,2% af rederne får ubudne gæster pr. døgn i yngletiden, mens den tilsvarende rate for enlige vibepar er næsten 15 gange højere. Derfor er det så vigtigt at skabe bedre vilkår, hvor der i forvejen findes viber. Og på marker med vårafgrøder kan ungerne endda ofte nå at æde sig til flyvedygtighed, inden afgrøderne lukker sammen – især hvis der er tale om økologisk eller pløjefri drift, hvor indholdet af byttedyr er notorisk højere end på konventionelt dyrkede jorde.

I vinterafgrøder betyder dræning og gensåning af de våde lavninger, der opstår efter en regnfuld vinter, tab af ellers egnede yngle- og fødesøgningsområder – især hvis de ligger i tilknytning til egnede enge til slutopfedning.

Lille folder med stor betydning

Fugle & Natur bragte sidste år i februar-nummeret en artikel om, at Danmark over de seneste 40 år havde mistet næsten tre millioner fugle i

landbrugslandet. Artiklen fik stor mediebevågenhed og førte bl.a. til en forespørgsel fra Landbrugsstyrelsen om, hvilke muligheder DOF så for at afhjælpe landbrugsfuglenes forringede forhold. Et møde herom kom i stand i april og resulterede bl.a. i en afklaring af bestemmelserne i forhold til de for viber så vigtige våde lavninger. Det er netop regler som disse, der lige nu kigges på i samarbejde med landbruget, og det må forventes, at de kommer til at indgå i en eller anden

“
**Mange af arterne er
 højt besungne**

”

form i de fælles anbefalinger. Så forhåbentlig bliver der fremover lidt flere våde pletter i markerne til gavn for viberne – jo vådere, jo viber....

Det er straks vanskeligere at sætte ind mod afviklingen af de græssende husdyr. Men også her er der støttemuligheder, som måske kan forklares bedre, og derved give den enkelte landbruger mod på at få afgræsset de vigtigste enge.

Selv om en folder med forslag til frivillige initiativer kan synes som en beskeden indsats i forhold til vibens massive tilbagegang, så er det store sager, at landbrugets parter og DOF nu har sat sig sammen og er blevet enige om, at en fælles indsats er påkrævet. Fra DOF's side vil initiativet blive fulgt op med en opdatering af den 'Vibe-manual', der siden 2016 har ligget på foreningens hjemmeside.

*Niels Andersen er DOF's kommunerepræsentant i Svendborg Kommune, lokalt kaldet VibeNiels.
 Henrik Wejdling er næstformand i DOF.*

◀ Nytromlet mark med vårbyg. Svære betingelser for jordrugende fuglearter som viber.
 Fotograf: Henrik Wejdling

Oplev Nordeuropas STØRSTE VINGEFANG

Søndag den 24. februar fra kl. 10-14 slår Dansk Ornitologisk Forening endnu en gang dørene op til storslåede oplevelser ved Ørnens Dag over hele landet. Besøg et af arrangementerne, hvor kompetente fuglefolk vil fortælle om - og forhåbentlig fremvise - de store vingefang.

Foto af havørn: Erik Biering

Find et gratis arrangement nær dig på ørnensdag.dk eller i appen DOFs Fuglebog

Dansk
Ornitologisk
Forening

BirdLife
DANMARK

MYSTISKE DØDSFALD BLANDT DANSKE SOLSORTE

AF HELGE RØJLE CHRISTENSEN

▲ Døde solsorte i en have i Nykøbing Falster. Foto: Tove Andersen

Omkring 60 danske fuglevenner har henvendt sig til Dansk Ornitologisk Forening med meldinger om døde solsorte, siden artiklen om Usutu-fuglevirussen i Fugle & Natur nr. 4-2018. Artiklen beskrev, hvordan den dødelige fuglevirus Usutu i 2018 har spredt sig hurtigt nordpå gennem Europa. Det var en historie, som fik bred omtale i de danske medier.

I mange tilfælde har danske fuglevenner i 2018 fundet døde solsorte under omstændigheder, som ikke umiddelbart kan forklares af andre årsager, som for eksempel katte, trafikdrab eller sammenstød med vinduesruder.

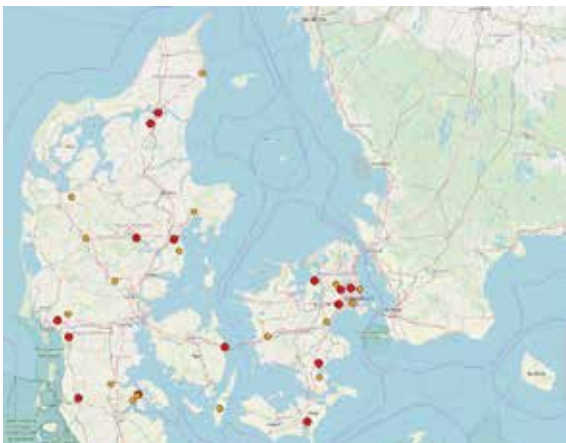
“

“Jeg har ikke flyttet på fuglene, inden jeg tog billedet”

*Tove Andersen,
Nykøbing Falster.*

”

“De mange henvendelser kunne tyde på, at Usutu-virussen måske allerede er kommet til Danmark, men vi kan ikke sige det med sikkerhed endnu”, understreger biologen Henning Heldbjerg, som har svaret på de mange henvendelser til DOF.

“
**“Jeg har fundet to døde
 solsorte i deres reder”**
Klaus Fries, Bramming

”

◀ Kort over meldinger i 2018 til DOF om døde solsorte, hvor dødsårsagen ikke umiddelbart kan forklares med andre årsager som trafikdrab, kollision med vinduer eller rovdyr. De røde prikker er fra juli-oktober. De gule fra november-december

En af meldingerne til DOF er kommet fra Tove Andersen i Nykøbing Falster:

“Vi har i min kærestes have i Nykøbing Falster set adskillige døde solsorte igennem de sidste par måneder, som vi ikke har kunne tilskrive, at de er fløjet ind i vinduet eller bidt ihjel af andre dyr, og vi har derfor undret os. Vi har fundet omkring otte solsorte døde på denne måde”, fortæller hun.

Tove Andersen har også sendt et billede til DOF af tre af de døde fugle (side 8): “Jeg har ikke flyttet på fuglene, inden jeg tog billedet. Men det var da en meget pudsig måde for solsorte at ligge døde under et grantræ tre styk og næsten oven i hinanden”.

Klaus Fries fra Bramming har også skrevet til DOF om fund af døde solsorte:

“Vi bor på et gammelt nedlagt landbrug mellem Ribe og Bramming. Vi plejer at have 4-6 par ynglende solsorte rundt omkring på ejendommen. Denne sommer/efterår (husker ikke præcist hvornår) har jeg fundet to voksne solsorte døde i deres reder. Den ene uden tegn på skader fra kat og lignende. Den anden havde været død i noget tid, så det kan være lidt svært at sige noget om, men den lå på samme måde i reden. Det undrede jeg mig over, da det ikke er noget, jeg tidligere har oplevet med voksne fugle”.

Henning Heldbjerg har lavet ovenstående kort med de foreløbigt indrapporterede fund af døde

solsorte fra Danmark i år. I Tyskland er mindst 25.000 solsorte døde af Usutu-virussen i år. Så mange er indrapporteret til den tyske fuglebeskyttelsesorganisation NABU, BirdLife Germany. I de hårdst ramte områder er bestanden af solsorte reduceret med op til 21 procent.

“Sygdommen spredes via små fuglemyg af slægten culex. Derfor rammer den fuglene i myggesæsonen. Også andre fuglearter end solsorte er udsatte, men fordi solsorten lever så tæt på os mennesker, så er det især fund af solsorte, som er indrapporteret i de områder, hvor sygdommen er konstateret”, siger Henning Heldbjerg.

Symptomerne på Usutu-virussen er blandt andet, at solsortene bliver apatiske og sidder helt stille på græsplænen uden at flyve væk, når man nærmer sig. Efter nogle dage dør fuglene af sygdommen. Usutu smitter tilsyneladende kun sjældent mennesker, men det kan ske, og derfor skal døde fugle håndteres med forsigtighed.

Her i vinterhalvåret sker der formentlig ikke spredning af sygdommen, men hvis du i den kommende sommer finder døde solsorte, hvor årsagen ikke umiddelbart kan forklares, så kan du indrapportere fundet til Dansk Ornitologisk Forening på mail-adressen dof@dof.dk

Hvis du er bruger af DOFbasen, så kan du indtaste dem som døde fugle.

SLØRUGLE

– EN ART PÅ SIN YDER-
GRÆNSE I DANMARK

TEKST: CHARLOTTE M. MOSHØJ / FOTO: KLAUS DICHMANN

Det er få forundt at have set den lydløse jæger med det hjerteformede ansigt og det spøgelsesagtige skrig - sløruglen. Engang ynglede den almindeligt over hele landet, men sløruglen gik kraftigt tilbage på grund af ændringer i landbrugsdriften og kolde vintre. Nu viser nye tal fra Atlas III-projektet, at den er stærkt på vej tilbage i de vestlige dele af landet.

Sløruglen er den mest nataktive af de danske uglearter. Den lever en skjult tilværelse om dagen og jager lydløst hen over åbne marker, enge og moser i de mørke timer efter smågnavere. Særlig dygtig er den til at fange spidsmus. Skal man være heldig at se sløruglen, er det især i yngleperioden, hvor hannen synger, eller hvor ungerne skriger, at det er optimalt at lytte efter arten. De fleste slørugler findes dog ved, at man kigger efter deres store, faste, næsten sorte ugleglyp.

Sløruglen adskiller sig fra de øvrige ugler på flere punkter. Den tilhører en anden familie, nemlig Tytonidae. Med sit karakteristiske hvide, hjerteformede ansigt og sorte øjne er den let genkendelig. Sløruglen er på størrelse med natuglen, men er væsentligt mere langbenet. Mellemtåens klo er en såkaldt pudseklo med savtakket inderside. Fjerdragten er overvejende grålig-spættet på oversiden, mens undersiden af underarten "guttata", der optræder i Danmark, er rustgul med små mørke pletter, især på flankerne.

Hannerne har en speciel revirsang, som kan beskrives som et kort, ofte gentaget, vildt skrig - af nogle beskrevet som "spørgelsesagtigt". Den adskiller sig også rent fysisk ved ikke at kunne opbygge ret meget fedtvæv. Det betyder, at den skal jage hver nat, og at den er meget følsom overfor vintervejrs med kulde og snedække.

Dramatiske frem- og tilbagegange

På verdensplan er sløruglen ikke en truet art. Den findes på alle kontinenter bortset fra Antarktis. Men i Danmark var den tidligere en af vores mest truede uglearter. Sløruglen indvandrede til Danmark sydfra for mere end 100 år siden og var omkring år 1900 forholdsvis almindelig i landet. Dengang rapporteredes mange ynglefund fra kirker, men i takt med, at kirketårnene blev lukket, søgte sløruglerne i stigende grad mod gårdene. Her fandt de gode redesteder i lader og på høløfter.

Den danske bestand gik støt tilbage fra omkring 1930'erne, især pga. den

intensiverede landbrugsdrift med færre udyrkede områder og engarealer til følge og måske også som følge af en række isvintre, der vanskeliggjorde levedmulighederne for denne sydlige ugleart. Denne negative udvikling kulminerede omkring 1990 med blot ca. 20 par i Danmark. Takket være en massiv slørugle-invasion fra syd i vinteren 1990/91 og ikke mindst DOF's Projekt "Red Sløruglen", som har

“

*Den er meget følsom
overfor vintervej
med kulde og snedække*

”

foranlediget opsætning af redekasser på egnede lokaliteter som erstatning for til lukningen af moderne landbrugsbygninger, steg bestanden og blev vurderet til at være op mod 500 par i 2009. Isvinteren 2009-2010 ændrede dog drastisk ved denne fremgang. Kulde og et langvarigt dækkende snelag i det meste af landet hen over vinteren gjorde det af med op til 90 % af bestanden, der døde af sult og kulde. Ved optællingen i sensommeren

2010 blev der på landsplan kun fundet i alt 52 par.

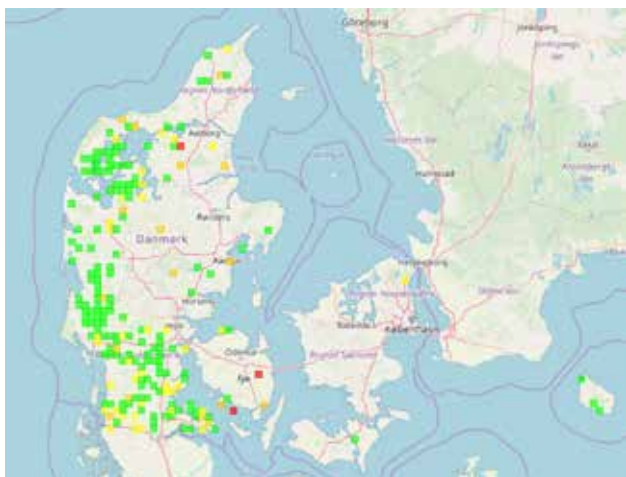
Fremgang i Atlas III

I Atlas III har det derfor også været spændende at følge indberetninger og nye fund af ynglende slørugler. De nu færdigindsamlede resultater afslører, at der er registreret ynglende slørugler i ni procent af landets kvadrater. Samlet er der i atlasperioden registreret ynglefund i alt i 201 kvadrater, heraf 155 sikre (se kort 1). Det samlede antal slørugle-ynglekvadrater i Atlas III er tre gange så mange som i Atlas II i 90'erne og næsten det dobbelte af Atlas I i 70'erne. Den fra Atlas I kendte, tidligere udbredelse af ynglende slørugle på Agerø, Samsø, Drejø og Langeland er dog ikke genfundet under Atlas III (se kort 2). Mens hovedudbredelsen for arten under Atlas II var i det sønderjyske, har udbredelsen nu spredt sig op i Vestjylland; især er der registreret mange nye ynglekvadrater nord for Varde, nord for Skjern og i det vestlige Limfjordsområde. Sydvest for Århus er der også fundet flere nye ynglekvadrater. I det sønderjyske har udbredelsen spredt sig østpå, og der er nu også fundet en del kvadrater med ynglende slørugler i området imellem Ribe, Vejen og Haderslev. På Fyn er der forsvundet to, men samtidig fundet fem nye ynglekvadrater, bl.a. to på Nordfyn. På Sjælland med øer er der i tre

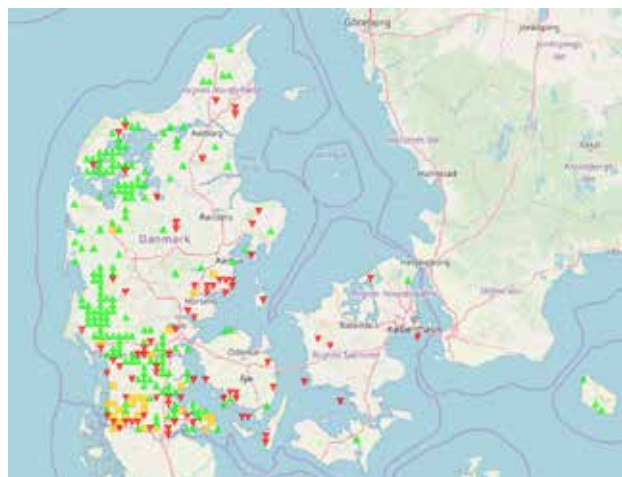

tidligere ynglekvadrater (fra Atlas II) ikke fundet tegn på ynglende slørugler, mens der er kommet to nye kvadrater til, et på Falster og et ved Humlebæk, lige syd for et af de tidligere sjællandske ynglekvadrater (se kort 3). På Bornholm er der i tre ud af fire tidligere ynglekvadrater ikke genfundet ynglende slørugler, mens der er fundet ynglende slørugle i to nye kvadrater.

Ynglefundene er i 46 % af registreringerne gjort ved fund af reder med unger, mens

▲ Kort 1. Kortet viser sløruglens udbredelse under DOF's Atlas III-projekt i 2014-2017. De grønne firkanter er kvadrater med sikre ynglefund, de orange er sandsynlige, de gule er mulige ynglefund, mens de røde betyder, at arten er eftersøgt, men ikke fundet

▲ Kort 2. Ændringskort fra Atlas I (1975) til Atlas III (2017). De grønne pile op er kvadrater, hvor sløruglen kun er fundet ved Atlas III, de røde pile ned er kvadrater, hvor arten kun er fundet ved Atlas I – mens de orange firkanter er kvadrater, hvor sløruglen er fundet i begge projekter

◀ Døde slørugler efter en hård isvinter

Udover at Sløruglen har sværere ved at finde sit bytte, når dette bevæger sig i gange under sneen, har også sløruglens foretrukne bytte, spidsmusen, sværere ved at klare sig under lange snevintre. I vinterhalvåret sparer spidsmusen på energien, da der er færre insekter og regnorme at fouragere på, ved at gå ned i vægt. Musklernerne, kraniet og skelettet svinder ind, men at klare sig på mindre energi, finde føde og holde varmen er en udfordring, der også tager livet af en del spidsmus om vinteren. Derfor vil der være højere fødetilgængelighed for sløruglen i de milde vintre. Udover spidsmus præderer sløruglen også på andre smågnavere, for eksempel markmus og rotter. Finn Salomonsen skriver i 1961, at grundet sløruglens stærke tilknytning til landbrugsbygninger og småbyer på landet fungerer den ved sit specialiserede fødevalg som en ganske overordentlig effektiv "huskat" grundet den høje andel af mus og rotter i føden. Ifølge undersøgelser nedlægger et sløruglepar årligt helt op til mellem 3000 og 5000 byttedyr.

Før i tiden, da det var lovligt for privatpersoner at udlægge rottegift på gårde som præventiv foranstaltning såvel som til bekæmpelse af rotter, var der derfor også en høj årlig dødelighed blandt ugler, der spiste de forgiftede gnavere. Rottegiften er nemlig først dødbringende for mus og rotter fire til seks dage efter indtagelse.

I den periode kan de nå at blive ædt af små rovpattedyr, ugler og rovfugle, og på den måde ophobes giften i fødekæden. Den nye, mere restriktive lovgivning omkring udlægning af rottegift har derfor også været medvirkende årsag til højere overlevelse blandt slørugler. Sidst men ikke mindst er de opsatte redekasser i høj grad medvirkende til både højere overlevelse og artens spredning i landet. Dette ses tydeligt ved, at der i høj grad er overlap med yngleudbredelsen i det syd- og vestjyske og de fortsat eksisterende redekasser, som nu igen er besat af ynglende slørugler. Derudover er det troligt, at projekt "Red sløruglen" også rent formidlingsmæssigt er nået ud til andre landmænd, som gerne har ville give sløruglen en håndsrekning, og som enten via DOF eller selv har foranstaltet opsætning af redekasser.

Sløruglens fremtid i Danmark?

For at kunne komme med kvalificerede udtalelser om sløruglens fremtidige udbredelse her i landet, er det nødvendigt at inddrage viden om artens reproduktion, dødelighed, spredning og tilpasning til et ændret klima.

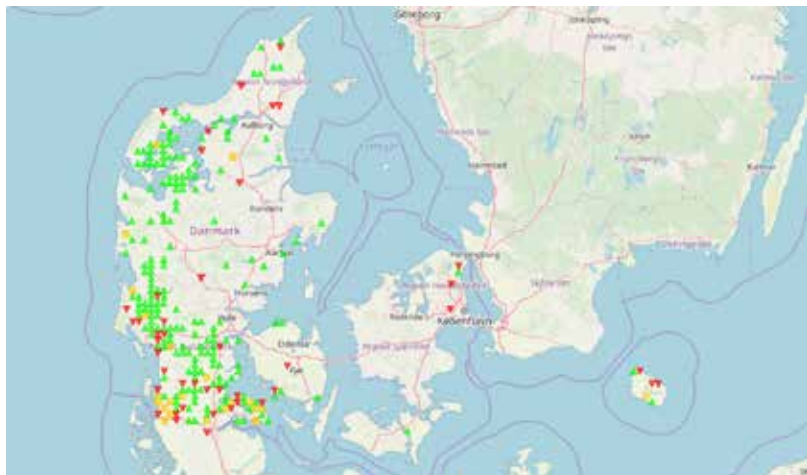
Sløruglen lægger almindeligvis 4-6 æg i maj måned. Dog kendes eksempler på kuld med helt op til ni unger. Rugningen tager omkring 30 dage og foretages af hunnen. Ungerne forlader reden i starten af august. I år med en god tilgang af byttedyr og milde vintre kan sløruglerne nå at sætte hele to kuld unger på vingerne. Slørugler er utrolig sted-trofaste og bliver gerne boende i mange år på den gård, hvor de slår sig ned. En stor del af ungerne dør i deres første leveår. En tidligere undersøgelse i Danmark har vist, at ud af 66 dødfundne slørugler mærket som redeunger blev 56 (85 %) rapporteret døde, inden de blev et år, så ungedødeligheden anses for høj.

Vi har en del viden om sløruglens spredning takket være en analyse af ringmærkningsdata på 590 slørugler ringmærket som unger i Danmark i perioden 1921-2009. Resultaterne viser, at slørugler i Danmark spreder sig i gennemsnit 24 km fra klækningsstedet. I modsætning til f.eks.

20 % er registreret på egnet ynglebiotop i yngletiden, 10 % er registreret som dununger og 6 % er registreret som nyudfløjne unger på egnet ynglebiotop.

Nyder godt af lune vintre og kasser

Alt i alt viser Sløruglen gode tegn på fremgang efter de hårde isvintre, der decimerede bestanden. Årsagerne til denne øgede udbredelse er blandt andet en længere række af milde vintre og den dertil hørende højere tilgængelighed af fødeemner.

▲ Kort 3. Ændringskort fra Atlas II (1995) til Atlas III (2017). Grønne pile er kvadrater, hvor arten kun er fundet i Atlas III, de røde pile hvor den kun er fundet i Atlas II. I de orange kvadrater er den fundet i begge projekterperioder

VIDSTE DU :

- at sløruglens lydløse flugt skyldes, at uglernes svingfjer har talrige bløde børster og elastiske frynser. Det mindsker effektivt den turbulens i vingslaget, der hos alle andre fugle giver en hørbar flugt.

Faktisk er uglefjerenes opbygning så effektiv, at vindmølleindustrien nu konstruerer vindmøllevinger, der på disse punkter efterligner uglernes svingfjer for at minimere den generende støj fra roterende møllevinger.

Sløruglen foretrækker at bo på større gårde, især hvor der stadigvæk holdes husdyr og hvor der omkring gårdens bygninger står ældre træer. Området må gerne være meget varieret med agerland, mose, enge osv.

Sløruglen er en af de mest udbredte fuglearter i verden. Den yngler på alle kontinenter, dog med undtagelse af Antarktis.

stor hornugle, natugle og kirkeugle opholder sløruglen sig kun på klækingsstedet i kort tid efter udflyvningen. Efter 22 dage havde 50 % af de ringmærkede juvenile ugler bevæget sig længere end én kilometer fra klækingsstedet. En mulig årsag til dette er konkurrence om ressourcer ungerne imellem, idet unger fra større kuld forlod reden tidligere end unger fra mindre kuld. Klækedatoen viste sig også at have en indflydelse på spredningssandsynlighed og afstand, idet individer klækket midt i ynglesæsonen spredte sig længere fra klækingsstedet end unger født tidligt eller sent i ynglesæsonen, mens bestands-tætheden ikke syntes at have nogen indvirkning på spredning. De voksne fugle er udprægede standfugle og undgår gerne træk over havet, og man må formode, at spredningen først sker hovedsagelig over land. Dog kendes eksempler på slørugler ringmærket i Jylland, der er fundet døde på hhv. Fyn og Bornholm. Danmark udgør sløruglens nordlige udbredelsesgrænse, og den største koncentration af slørugler er også at finde i de sydlige dele af landet, men baseret på de forventede klimaændringer har sløruglen potentiale til at få en landsdækkende udbredelse i dette århundrede. Flere af os kan altså fremover blive så heldige at opleve nattens lydløse jæger på musejagt. Idet over 90 % af sløruglerne yngler i opsatte redekasser, er fortsat opsætning af redekasser samt et stop for fragmentering af egnede ynglelokaliteter og for yderlige intensivering af landbruget en del af vejen frem for sløruglen her i landet.

Charlotte M. Moshøj er biolog i DOF og videnskabelig leder af Atlas III-projektet.

“
**Sløruglen har potentiale
 til at få en landsdækkende
 udbredelse i dette
 århundrede**
 ”

Referencer:

- Klaus Dichmann & Patrik Olofsson 2018 "Lydløse jægere" Gyldendal.
- Lars Hansen, 2009. "Sløruglen på det østlige Fyn" file:///C:/Users/cmm/Downloads/l%C3%B8ruglerapport%20(1).pdf
- Brian Huntley, Rhys E. Green, Yvonne C. Collingham, Stephen G. Willis 2007: "A Climatic Atlas of European Breeding Birds". Publisher: Lynx Editions ISBN-13 978-84-96553-14-9
- Finn Salomonsen, 1961: Danmarks Fugle, bind 2. Branner og Korch.
- <https://dofbasen.dk/ART/art.php?art=07350>
- <https://www.barnowltrust.org.uk/barn-owl-facts/barn-owl-hunting-feeding/>
- http://www.tytoalba.dk/projekt_status/
- https://www.dof.dk/om-dof/nyheder?nyhed_id=1521
- Ian Taylor, 2008 Barn Owls: Predator-Prey Relationships and Conservation. Cambridge University Press.
- <https://pandion.dof.dk/artikel/hvor-flyver-sl%C3%B8rugle-ungerne-hen>

SIDEN SIDST DANMARK

▼ Fotograf: Jan Kofoed Winther

"I Fugleværnsfonden glæder vi os over denne første sponsoraftale, som har stor betydning for vores økonomiske råderum og dermed for den natur, som vi køber, forvalter og udvikler"

Kristian Dammand Nielsen
Direktør for Fugleværnsfonden

NY SPONSORAFTALE OM GUNDSØMAGLE SØ

Naturforvaltning og formidling får nu nye muligheder i Fugleværnsfondens naturreservat ved Roskilde. En ny sponsoraftale giver økonomisk håndsrækning til Gundsømagle Sø. Biotekvirksomheden Gubra har valgt at støtte naturområdet med 100.000 kr. om året de næste 5 år. Pengene går til formidling, drift og vedligehold af naturreservatet, som i den grad er værdigt trængende.

Fugleværnsfonden er en almennyttig, selvstændig fond stiftet af Dansk Ornitologisk Forening i 1966. Midlerne til opkøb og pleje kommer fra testamen-

tariske gaver, tilskud fra fonde og legater samt - ikke mindst - fra private bidrag. Virksomhedssponsorater er et nyt initiativ i Fugleværnsfonden.

Gubra er en privat biotekvirksomhed etableret i 2008, som laver præklinisk forskning til behandling af metaboliske sygdomme som fx diabetes og fedme. "Gubra er en forholdsvis lille virksomhed, men vi kan rent faktisk være med til at gøre en forskel i et reservat som Gundsømagle Sø", fortæller administrerende direktør Henrik Blou. Han håber, at andre virksomheder vil gøre det samme.

▼ I 1999 var der 116 par klyder i Odense Fjord. I 2018 var der blot 8 tilbage / Fotograf: Albert Steen-Hansen.

FUGLE FLYGTER FRA ODENSE FJORD

Trækfugle i tusindtal haster videre mod andre græsgange, fordi de mangler føde af ålegræs i Odense Fjord. 25.000 knortegæs, svaner, ænder og blichøns har forladt fjorden sammenlignet med for 25 år siden. Desuden er bestande af mange ynglefugle på øerne i Odense Fjord kollapsede.

Sådan lyder en sammenfatning om Odense Fjord fra de fynske ornitologer, der hvert år de seneste to årtier på vegne af DOF har talt trækfugle og ynglefugle regelmæssigt i og omkring det store fynske fjordområde.

"Siden 1990'erne er der forsvundet rundt regnet 50.000 trækfugle fra Odense Fjord. Halvdelen af tabet udgøres af fuglenes vegetarer, der primært lever af fjordens ålegræs. Det er knortegæs, knopsvaner, pibeænder og blichøns. Derudover er op imod 25.000 hjejler, som tidligere rastede om efteråret på Vigelsø i Odense Fjord, nu forsvundet", siger Henrik Kalckar Hansen, formand for DOF Fyn.

▼ Lunden er gået stærkt tilbage i Nordatlanten / Fotograf: Albert Steen-Hansen

76%

færre dødsfald
i landområder

FÆRRE FUGLE DRÆBES I TRAFIKKEN

Ny analyse viser, at der dør 76 procent færre fugle på Danmarks veje gennem landområder som følge af påkørster sammenlignet med trafiksituationen i 1960'erne og 1970'erne.

Forklaringen skal søges i, at der er blevet færre fugle i landbrugslandet, mens dem, der stadig er der, er blevet bedre til at passe på bilerne.

Det viser en undersøgelse fra vejene omkring landsbyen Taps i Kolding Kommune og Sommersted, Haderslev Kommune, hvis lokale resultater bliver oversat til nationale konklusioner og præsenteret af Johannes Erritzøe, Helga Erritzøe og Marius Nørgaard i det seneste nummer af Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift (DOFT).

Gennem syv et halvt år fra 2001 til 2008 gik eller cyklede de tre ornitologer i alt 14.750 kilometer på en strækning i og omkring Taps med fokus på at finde døde fugle dræbt af personbiler eller lastbiler. De fandt 612 trafikdræbte fugle fordelt på 42 arter.

Ved at sammenligne med en tilsvarende undersøgelse fra Lolland og Falster, hvor Lindhard Hansen i perioden 1957-1981 tilbagelagde 23.299 kilometer på knallert for at indsamle trafikdræbte fugle, kan de tre forfattere konstatere, at antallet af trafikdrab er gået væsentligt ned i Danmark.

Lindhard Hansen vurderede og sandsynliggjorde, at der i Danmark i midten af 1960'erne og i slutningen af 1970'erne blev dræbt op imod 3,5 millioner fugle årligt på de danske landeveje. Undersøgelserne fra Taps i Sydjylland giver grundlag for et estimat, der siger cirka 650.000 dræbte fugle årligt omkring 2008.

FÆRØSKE ORNITOLOGER KÆMPER FOR LUNDEN

Mens andre lande bakker op om at totalfredre lunden på internationalt plan, støtter den danske regering Færøernes selvstyre i, at der fortsat kan fanges lunder i øernes sårbare ynglekolonier. Danmark gør sig medskyldig i en naturødelæggende praksis, mener de færøske ornitologer, der bakkes op af Dansk Ornitologisk Forening.

Enorme kolonier af lunder på fuglefjelde i Nordatlanten er gået dramatisk tilbage de seneste årtier, så alarmklokkerne nu ringer højlydt over bestanden.

På Færøerne er lundebestanden kun en skygge af sig selv sammenlignet med for to-tre årtier siden, og på øen Nolsoy nær Thorshavn, hvor der for 20 år siden yngede op imod 50.000 par lunder, er der i dag mindre en femtedel tilbage.

"Der er ganske enkelt brug for en international totalfredning af lunden, indtil bestanden er kommet på fode igen", siger Sjurður Hammer, der er formand for Føroya Fuglafrøðifelag, som kæmper havfuglenes sag på øgruppen.

KLAGE FÅR SERIØS MODTAGELSE I EU

Dansk Ornitologisk Forening klagede i efteråret til EU over, at regeringen vil ophæve beskyttelsen af store arealer EU-beskyttet natur. Foreningen vil have EU til at stoppe planerne, som rammer tusindvis af fugle, og som ikke er set lignende i EU. Danmark mister beskyttet natur, selv om regeringen har udpeget andre områder.

Arealerne er beskyttet af EU som Natura 2000-områder og svarer cirka til arealet

af Langeland og Anholt til sammen - eller omkring 30.000 hektar. Nu har DOF's biolog Knud Flensted været til møde med EU-Kommissionen om klagen sammen med en repræsentant fra BirdLife International, som støtter DOF i sagen.

"Kommissionen mødte med fem medarbejdere, og vi fik virkelig indtryk af, at de tager vores klage seriøst", siger Knud Flensted.

HELT TÆT PÅ DEN **KEJSERLIGE ØRN**

TEKST OG FOTO: IB HELLES OLESEN

I en årrække har jeg drømt om at komme tæt på den spanske kejserørn. Men på mine mange rejser til Extremadura er det aldrig rigtig lykkedes at komme i nærheden af den smukke, brune rovfugl med de karakteristiske hvide skuldre. For kejserørnen er ingen undtagelse fra reglen om ørne – den er meget sky af natur. Derfor besluttede jeg mig for at tage i fotoskjul i Andalusien sammen med fotograf Helge Sørensen i håb om at opleve den sky, endemiske ørn.

FAKTA OM KEJSERØRNEN:**Navn:** spansk kejserørn**Art:** endemisk art – findes kun - på Den Iberiske Halvø.**Fødegrundlag:** spiser især kaniner, men også ådsler.**Bestand:** 485 par i 2016 og en samlet population på 1450 individer primært i Spanien.**Udvikling:** stigning i bestanden på 135% mellem 2001-2012 (årlig stigning på 9,6%).

Atter ynglefugl i Portugal fra 2003. I 2016 var der 16 par.

Trusler: kollisioner med el-ledninger, forgiftede ådsler i områder med megen jagt, stærkt vigende kanin-bestand.**Status:** "sårbar" på rødlisten over truede fugle - er gået frem fra bare 30 par i 1960'erne til knap 500 par i dag.

Vi rasler af sted i en ældgammel Nissan Patron på en hullet bjergvej i Andalusien. Agustin Perez er skovtekniker og vores lokale guide, og han styrer firehjulstrækkeren sikkert uden om hvert et lille bump i det kuperede terræn.

I de seneste fem år har han haft myndighedernes tilladelse til at lægge kaniner og kød ud til et par spanske kejserørne, der holder til på en fyrreklædt bjergtop i Sierra Morena-bjergene, som er vores mål. Og vi skal være der, inden lyset bryder frem, så vi ikke forstyrrer ørneparret.

Efter en halv times kørsel er vi fremme, og i billygternes skær går Agustin i gang med at fordele loddemaden til ørnene. Samtidig gemmer vi os i skjuleet, hvor vi skal tilbringe de næste fem timer

bag spejlglas, så ørnene ikke kan kigge ind, men vi kan kigge ud. 20 minutter senere er Agustin klar, og vi er installeret og klar til at vente og håbe på, at de flotte ørne dukker op.

Vejret er ikke ligefrem med os denne november morgen. Det er gråt og regntungt, og vi er nervøse for, at kameraerne skal køre på alt for høje ISO-værdier, hvis ørnene dukker op. Men vi er også spændte – for kommer de, og lykkes det at få parrets enlige unge at se?

Agustin fortæller, at vi skal være heldige, for de gamle fugle har travlt med at smide ungfuglen ud af territoriet. Det vil næsten være for godt til at være sandt, hvis det også lykkes at få billeder af den orange-brune ungfugl.

▲ Klar i fotoskjulet fra tidlig morgen

▲ Blåskaderne advarer, når ørnene nærmer sig

“

*Efter en times venten
sker der endelig noget*

”

▲ Ungfuglen sidder kortvarigt i træet

Her i det tidlige morgengry bliver vi enige om, at hvis vi bare får held med de karakteristiske mørkebrune gamle ørne med de smukke hvide partier på vingekanter- og skuldre, så skal vi ikke bede om mere.

Ørnen er landet

Lyset rammer bjergtoppen, og gråvejret bliver til støvregn, mens blåskaderne er de første fugle, der viser sig på stedet. De vrimler rundt i store flokke og virker utroligt nervøse, og de bliver vores "vagtværn" de næste timer. Så snart en rovfugl nærmer sig, hvirvler de lynsnart væk og søger dækning i fyrreskoven. De fleste gange er det bare falsk alarm, og "blåhalerne" er lynhurtigt tilbage i vores synsfelt.

Efter en times venten sker der endelig noget! Skaderne forsvinder eksplosionsagtigt i sikkerhed, og hen over skjulet dukker silhuetten af en gammel kejserørn op. Den lander i toppen af en bjergfyr i det fjerne – alt for langt væk til, at der kommer gode skud ud af det. Men kameræerne knipser om kap alligevel.

Kejserørnen ER vores target-art på turen. Endelig ER den her! Og efter størrelsen at dømme, er det den noget mindre han, der har taget plads i trætoppen, så den har perfekt overblik over stedet. Det virker som om, at den skal sikre sig, at alt er normalt, inden hunnen kommer til. Der går da også kun ti minutter, før hun flyver ind og sætter sig i nærheden af hannen.

Det er helt tydeligt, at ørnene er på vagt - de spejder vagtsomt på hele horisonten og kigger jævnligt op. Ingen tvivl om, at de holder øje med gåse- og munkegribbene i området, for dukker de først op i en stor flok, så er det hurtigt forbi med foderet. Men måske er det også deres egen unge, de holder skarpt øje med? Det håber vi i hvert fald.

Fælles om at flå kaninen

Endelig tager de sky ørne mod til sig, flyver tættere på og lander på det døde træ, hvor Agustin har placeret det rå kød. Det bliver hurtigt fortæret, og ørnene flyver nu hen til kaninen, som de ved fælles hjælp får frigjort fra træet.

Efter måltidet forlader hunnen bjergtoppen, og hannen sætter sig tilbage på "vagtræet". Der er dømt stilstand og timers venten, for der er hverken gribbe eller en ung kejserørn at se i nabolaget.

Lidt før middag sker der endelig noget. Owk-owk-owk lyder det pludseligt bag skjulet. Den gamle hun kommer tilbage i fuld fart og skælder højlydt ud. Hun har spottet ungfuglen, som vi opdager har kurs mod bjergtoppen. Ungen når at sætte sig i "vagtræet", tæt på hannen, men kun nogle få sekunder senere bliver den smidt ud af hunnen. De tætte familiebånd er tydeligvis klippet over, og ordet omsorgsfulde forældre er et ukendt begreb i kejserørnenes rige her i slutningen af i november.

Et sjældent møde

De gamle ørne forlader stedet, og i det fjerne opdager vi, at den hvide Nissan ruller ind på bjerget. Nu går turen mod den lille by Adamuz, hvor vi vil forsøge at få et glimt af den super sjældne iberiske los.

FAKTA OM LOSSEN:

Den iberiske los er lige som den spanske kejserørn truet, så på en måde deler de to arter skæbne. Både hos ørnen og lossen står kaniner højt på menuen. Bestanden bliver med jævne mellemrum ramt af en særlig slags pest, der sender kaninerne til tælling med vidtrækkende konsekvenser for især lossen. Antallet af los er faldet fra 3000 i 1960 til under 100 los i 2005. En massiv indsats med opdræt og spredning af det smukke dyr har dog haft en positiv effekt, og i dag er der mere end 400 los i naturen.

▲ Iberisk los – et af verdens sjældneste rovdyr

Agustin har sat foto-telte op i en lille slugt nær landsbyen. Skråningerne er tilvoksende, så det er kun i bunden af slugten, der er chance for at se lossen, hvis det utrolige skulle ske.

Der skal nemlig et mindre mirakel til, hvis den plettede kat havner i vores søgere.

To engelske fotografer har siddet forgæves i skjulene tre eftermiddage i træk. Men der er mere håb end de foregående dage, da Augustin tjekker vildtkameraet, og det viser sig, at lossen har været forbi sidst på formiddagen.

“

Det er fuldstændig fantastisk at opleve, hvor let og graciøst den bevæger sig

”

Eftermiddagen er ved at gå på hæld, gråvej og støvregn skaber en mørk og halvskummel stemning, og vi kæmper for at holde os vågne i de små telte. Men med ét bliver vores opmærksomhed vækket. Blåskaderne og de øvrige småfugle skælder ud.

Det kan kun være et godt tegn! For enden af slugten kommer en grå skygge frem. Lydløst og opmærksomt træder lossen ind på scenen. Det er fuldstændig fantastisk at opleve, hvor let og graciøst den bevæger sig, stopper op, tager bestik af os i skjulene – for derefter at forsætte sin runde søgende efter føde i bunden af slugten.

Adrenalin pumper i blodet, vi skyder løs og filmer som gale...

Bagefter må vi knibe os selv i armen. Tænk, at vi fik øjenkontakt med et af de sjældneste rovdyr i hele verden.

Det ER og FORBLIVER magisk.

BAG OM ARTIKLEN

Artiklens forfatter og fotograf Ib Helles Olesen har været passioneret ornitolog i mere end 40 år.

Du kan se en lang række af hans billeder på Instagram: [ibhelleslesen](https://www.instagram.com/ibhelleslesen/), hvor mere end 5.000 følger ham.

Sammen med fotograf Helge Sørensen planlægger han en ørnetur og foto-workshop til Andalusien i efteråret 2019.

▲ Voksen kejserørn nærmer sig

Bliv naturbeskytter i Dansk Ornitologisk Forening (DOF)

Som Naturbeskytter i DOF er du bl.a. med til at opkøbe natur til fuglereservater i Danmark. Her sikres fordelagtige tiltag for de vilde fugle og specielt sårbare fuglearter som eksempelvis lille skallesluger.

Foto af lille skallesluger: John Larsen

Med en fast månedlig støtte kan du som Naturbeskytter gøre en konkret og synlig forskel for vores truede fugle og sårbare natur.

Læs mere og meld dig som Naturbeskytter på dof.dk/naturbeskytter

Dansk
Ornitologisk
Forening

BirdLife
DANMARK

NATUR BUTIKKEN

**Fotokonkurrence: Vinderen er fundet!
Tillykke til Svend Wittrup for de
meget smukke billeder af fugle vi alle
sammen holder af.**

Kunne du tænke dig at prøve kræfter med fotografering og som Svend mestre den ædle kunst? Eller måske vil du blot dokumentere, hvad du ser i felten, for at studere dem nøje efter, når du kommer hjem?

Se mange
flere adaptere på
Naturbutikken.dk

KOWA FOTOADAPTERE

Med en fotoadapter fra Kowa får du en mere kompakt dedikeret løsning. Det betyder, du skal købe den rette adapter til præcis din telefon model. Adaptere findes til de mest populære iPhones og enkelte Samsung modeller.

—
Pris fra kr. 449,-

CELESTRON NEXYZ 3 CELLPHONE FOTOADAPTER

Verdens mest adapterbare fotoadapter, der passer til stort set alle teleskoper, kikkerter, mikroskoper. Med Celestron Nexyz 3 kan du let og nemt tage billeder med din smartphone (passer til næsten alle modeller). Teleskop medfølger ikke.

—
Pris kr. 799,-

KORT NYT VERDEN

23 kondorer dræbt af gift i Argentina

Mindst 23 andeskondorer er fundet døde i Patagonien i det sydlige Argentina. Undersøgelser har vist, at de er blevet forgiftet med stærke pesticider, som ellers er forbudt i landet. Giften er lagt ud i ådsler for at dræbe rovdyr som pumaer, ræve og vilde hunde, der truer landmændenes husdyr i området. Andeskondoren har status som "næsten truet" på den globale rødliste over truede fuglearter. Verdensbestanden er vurderet til at være på knap 7000 vildtlevende fugle, alle i Sydamerika.

▲ Foto: Aves Argentina

◀ Foto: D. Faulder, BirdLife International

Fremgang for eremitibis i Marokko

Den nordlige eremitibis yngede engang i store dele af Sydeuropa, Mellemøsten og Nordafrika, men var tæt på udryddelse på grund af jagt, forgiftning og tab af levesteder. Nu er ibissen blevet flyttet fra listen over "kritisk truede" arter til "moderat truede" arter på grund af fremgang på ynglepladserne i Marokko. Her overlevede den nordlige eremitibis i blot en enkelt ynglekoloni i Souss-Massa Nationalparken, men nu er bestanden vokset til 147 par og en koloni mere er etableret, takket være en effektiv beskyttelse.

▼ Foto: Yunkyoung Lee,
BirdLife International

Sjældne terner yngler nu i Korea

Kinesisk topterne, Chinese Crested Tern, var frygtet uddød indtil år 2000, hvor fuglen blev fundet på øen Matsu ved Taiwan. Nu er den også fundet ynglende i Sydkorea, hvor fem voksne og en unge er registreret på den ubeboede ø Chilsando i en koloni af japanmåger, Black-tailed Gull.

Den nye koloni er hjulpet på vej med vellignende lokkefugle, se billedet. Asiens sjældneste havfugl er i øvrigt også set i Japan for første gang.

▼ Foto: Mauritian Wildlife Foundation

Rosenduen reddet på Mauritius

I 1990 var der blot 10 rosenduer, Pink Pigeons, tilbage på Mauritius – øen i Det Indiske Ocean, hvor dronten engang levede. Rosenduen var også tæt på udryddelse på grund af tab af levesteder og invasive arter som den sorte rotte.

Men takket være opdræt af fugle i fangenskab og intensiv beskyttelse i naturen, så er bestanden af rosenduer på Mauritius nu oppe på omkring 400 fugle. Arten er i to omgange flyttet fra kategorien "kritisk truet" over "moderat truet" til nu "kun" at være "sårbar".

Redningsplan for hjelmnæsehornsfugl

Hjelmnæsehornsfuglen er akut truet, fordi dens massive hjelm på næbbet er en eftertragtet handelsvare i Sydøstasien. Især i Indonesien er situationen kritisk. Her blev 6000 fugle slået ihjel i sæsonen 2012-2013, langt mere end bestanden kan tåle. Nogle krybskytter slår endda alle arter næsehornsfulge i et område ihjel for at være sikre på at nedlægge de eftertragtede hjelmnæsehornsfugle.

Nu er flere end 30 internationale og lokale NGO-organisationer i Sydøstasien gået sammen om en redningsplan i et forsøg på at forhindre, at arten uddør. BirdLife International er også med i indsatsen, som i første omgang går ud på at stoppe den ulovlige handel med hornene fra hjelmnæsehornsfuglen.

Rosenterner trives på de britiske øer

Hele 1980 par rosenterner ynglede i 2018 på de britiske øer. Det er en ny rekord og fremgangen skyldes målrettet beskyttelse, som blandt andet omfatter opsætning af redepladser og terrasser til ternerne samt en indsats for at skræmme store måger væk fra kolonierne, blandt andet med laserlys.

Bag projektet står BirdLife-partnerne i Storbritannien og Irland med økonomisk støtte fra EU's LIFE-program.

PRÆSTESØ

EN LILLE PERLE MED FUGLEOplevelser ÅRET RUNDT

AF JAN SMIDT, PETER BONNE ERIKSEN, JENS ERIKSEN OG JESPER BRODERSEN

Tæt på hovedstaden i Furesø Kommune ligger en fuglelokalitet, som de fleste af foreningens medlemmer næppe kender og formentlig aldrig har besøgt. En lille gruppe lokale ornitologer har besøgt stedet intensivt i de seneste mange år og registreret 195 fuglearter, der oftest er set under rigtig gode forhold. I DOFbasen hedder stedet Præstesø – vest for Søndersø. Denne artikel fortæller om, hvordan Præstesø blev genoprettet og om fugleoplevelserne på stedet.

▲ Luftbillede af Præstesø med fugletårnets placering / Foto: Energi-, Forsynings- og Klimaministeriet

▲ Sølvhejre lander i Præstesø / Fotograf: Jens Eriksen

I starten af 1990-erne overtog daværende Værløse Kommune arealerne omkring det, der senere bliver til Præstesøområdet. Overtagelsen medførte, at det var muligt at fremme de rekreative og naturbevarende interesser i området. Området fremtrådte på det tidspunkt med mindre partier med åbent vandspejl,

Præstesø var dyrket mark, dels med traditionelle afgrøder, dels med afgræsning og høslæt. Mod syd var arealerne udyrkede og fremtrådte som overdrevsprægede arealer, mere eller mindre tilgroet.

Forsvaret havde benyttet den sydlige del og private lodsejere den nordlige del. Et pumpehus pumpede vand fra området til Søndersø.

dan fuglene reagerende på dette. I 1996 blev det besluttet at stoppe pumpningen helt, så området blev reetableret som permanent sø. I forbindelse med genopretningen blev der opsat et fugletårn på sydsiden af søen. Hele området blev fredet 2009, og den tilhørende plejeplan tilstræber at bibeholde arealerne, som de er i dag.

“
**Der er altid noget
 særligt at se
 ved Præstesø**
 ”

større områder med tagrør, siv og star, samt store drænedede arealer i forskellige tilgrøningsstadier. Arealerne nord for

I 1992 udarbejdedes et naturgenopretningsprojekt. Dette projekt gik ud på at hæve vandstanden og etablere afgræsning rundt om det genskabte vådområde. I vinteren 1993/94 begyndte genopretningsprojektet og pumpningen blev stoppet, så arealerne fremstod som en sø på 6 ha, indtil pumpningen blev genoptaget 1. april. Forsøget med at etablere vinteroversvømmede enge blev afprøvet i to vintre. Det fortæller sig i historien, hvor-

Gode adgangsforhold

Adgangsforholdene er gode. Det er muligt at parkere på den vej, der hedder "Sandet". Herfra er der ca. 400 meter at gå til fugletårnet på søens sydside. Fra tårnet kan hele søen og engene på nordsiden overskues med teleskop. Og selv med håndkikkert kan man se de fleste af fuglene. Men det bedste er, at fuglene ses i godt lys hele dagen og på ret tæt hold. Hvis man fotograferer, så giver tårnet

▲ Rødrygget tornskade på udkig efter stort bytte / Fotograf: Jens Eriksen

gode muligheder for at tage billeder af søens fugle.

Præstesø udmærker sig ved at være en lille lokalitet, hvor der er set relativt mange fuglearter i forhold til lokalitetens areal. Ifølge DOF-basen november 2018 er der set 195 arter på lokaliteten. Det er mange, når man tager i betragtning, at lokaliteten hverken ligger ved kysten eller er en træklokalitet.

Knarænder, hulduer og fiskeørn

Der er altid noget særligt at se ved Præstesø. Der er knarænder i alle måneder på nær juni-juli og perioder, hvor søen er isdækket. De senere år er der dage, hvor der ses op mod 100 knarænder, som det fremgår af graf 2 side 32.

Det er mange gange bemærket i vintermånederne, at knarænderne teamer op med blishøns – typisk et par knarænder plus en blishøne. Knarænderne fouragerer på de plantedele, som blishønen henter op, når den dykker. Hvad blishønen får ud af knarændernes tilstedeværelse vides ikke.

Huldue kan ses dagligt i april-september. De kommer typisk til søen for kortvarigt at raste og drikke, inden de flyver videre enten mod den nedlagte Flyvestation Værløse eller sætter sig i den nærliggende granlund vest for søen. Nogle år er det oplagt, at de besøgende hulduer må være lokale ynglefugle, hele familien tropper op samtidigt. De største antal rapporteret er vist i graf 1 side 32.

I juni-juli tiltrækker søen jævnligt rovterner, som raster og fisker. I juni 2018 kunne op til 4 rovterner ses samtidigt. Fiskeørn ses regelmæssigt raste og fiske i juli-september, og det er ikke usædvanligt at se en eller to fugle sidde i buskene helt tæt ved tårnet. Søen rummer skaller, aborrer og gedder, som fiskeørnene enten fortærer på stedet eller medbringer til et mere uforstyrret sted.

Hyggelig snak om fugle

I slutningen af 2018 er der registreret omtrent 17.000 observationer af cirka 200 forskellige indtastere i DOFbasen.

Det er dog ikke blot lokale passionerede fuglefolk, der nyder lokalitetens seværdigheder og rapporterer regelmæssigt.

Rigtig mange mennesker, der tager en cykel- eller gåtur i Sønderområdet, kikker forbi og får en hyggelig snak med observatørerne og måske vækkes en spirende fugleinteresse.

Om foråret ankommer grågæssene tidligt, og de cirka 10 ynglepar bliver hurtigt suppleret med op til et par hundrede ikke ynglende fugle, der bruger søen og de omgivende marker som fouragerings- og fældeplads henover sommeren. Søen giver åbenbart kun yngleplads til et enkelt par knopsvarner, og der er næsten hvert år drabelige kampe om at sikre sig førsteretten, ofte så udmattende for det sejrende par, at de ikke får ynglesucces. På vandfladen i yngletiden også mange blichøns og enkelte par af de tre almindelige lappedykkerarter. Mere usynlige ynglefugle er vandrikse og rørhøne, mens det hvert år kan ses, at et enkelt par dykænder – troidand, taffeland eller hvinand viser sig frem med et kuld unger.

I de omgivende bevoksninger på sydsiden yngler nattergale og sjaggere, og her ses mange mejser og sangere, mens de afgræssede enge huser et eller to par viber, der typisk lykkes med at få unger på vingerne. Fra nærliggende lokaliteter, primært Sønderø, er der ofte besøg af jagende rørhøge, sjældnere rørdrum og i sæsonen mange stære, der søger føde på græsmarkerne, mens et lille antal fjordterne dagligt besøger søen.

“

Baghjul til de fleste andre storkøbenhavnske lokaliteter

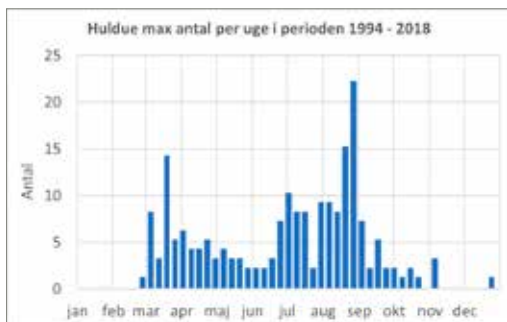
”

Blanding af rørskov og spredte pilebuske tiltrækker sivsanger i april-maj, og i sensommeren ses regelmæssigt nogle rødryggede tornskader og grå fluesnapper, som raster og fouragerer.

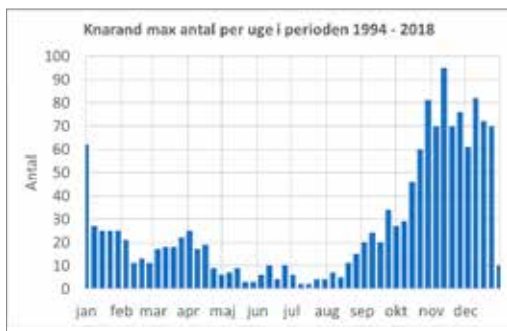
Succes på Tårnenes Dag

I tørre somre og navnlig i sommeren 2018, sænkes søens vandstand meget. Så opstår en ø med vadeflade i søen. Når det sker, bliver søen benyttet som dagrasteplads for vadefugle under trækket mod syd. De fleste af vadefuglene trækker videre mod syd og sydvest sidst på dagen. Og næste dag kommer nye fugle flyvende til fra nord, så selvom antallet af vadefugle ikke er stort, så er der nærmest hver dag nye fugle at se. Der har dog i adskillige uger i 2018 frem til oktober dagrastet i størrelsesordenen 400-500 viber.

▲ Graf 1. Forekomsten af hulduer ved Præstesø

▲ Graf 2. Forekomsten af knarænder ved Præstesø

Knarænder og skeænder.

Foto: Jens Eriksen

I sensommeren kan der tit ses en eller to isfugle - de bruger udgåede buske i søen som udgangspunkt for at jage småfisk. Der er også mange hvide vipstjerter, som flokkes omkring søen på dette tidspunkt.

Efterårsmånederne samler mange andefugle, og der kan ses pæne antal krikænder, pibeænder, og skeænder udover den karakteristiske knarand, som tidligere omtalt. Også dykænder, primært troldænder og taffelænder, men også små skalleslugere kan træffes i vintermånederne afhængigt af, om søen er isfri. Der forbliver dog næsten altid åbne våger, hvor knopsvaner, gråænder og blishøns er fast inventar, sammen med store måger inklusive kaspisk måge. Der er gode chancer for at se de lokale havørne, som skaber panik og hastig flugt af alle de tænkbare byttefugle, når den flyvende dør dukker op.

I vintermånederne tiltrækkes kernebidere af områdets morel- og kirsebærtræer, og mange stillits'er fouragerer på tidslerne, som foldenes køer omhyggeligt har ladet stå.

Det skal i øvrigt bemærkes, at tårnet giver en fortrinlig 360 graders udsigt, så der i træktiderne i de rette vindretninger fra øst let kan registreres store antal af fx gæs og traner.

I de sidste to år har Præstesø-tårnet været med i konkurrencen Tårnenes Dag i starten af maj, og med imponerende 70 arter i 2018 gav tårnet baghjul til de fleste andre storkøbenhavnske lokaliteter.

“
**Men også andre
 lækkerier kan lokaliteten
 diske op med**
 ”

Når der sker noget sjovt

Uanset hvor mange solide rugbrødsobservationer den lokale favoritlokalitet leverer,

skal der, for at holde lokalentusiasmen oppe, indimellem ske noget uventet. Det er fint at følge hverdagen, men en ægte fuldgod sjældenhed, der hiver fuglefolket af huse, luner gevaldigt. Præstesø ligger nok ikke i hovedsporet for SU-arter, men lidt er det blevet til gennem årene. En orientsejler holdt om eftermiddagen 25. maj 2013 til omkring Præstesø. Finderen var ved at fotografere mursejlere i typisk frontpassagevejr med drivende skyer og blæst, der hiver mursejlerne ned fra himlen, og der udføres sejlerherresving i øjenhøjde. Pludselig fanges en stor, skællet og langhalet sejler med markant og tydelig hvid overgump i søgeren – fotograferingen fortsættes – nu med ekstra puls – billederne tjekkes på displayet – YES! Efter nogle telefonsamtaler meldes mulig orientsejler ud til hele DK – der dukker hurtigt andre fuglekiggere op, og observationen bekræftes (og godkendes senere af SU). Den elegante asiatiske sejler fulgtes med mursejlerne i området – forsvandt og kom igen adskillige gange i løbet af eftermiddagen – og blev set under optimale forhold lavt flyvende på

insektjagt over søen. Orientsejleren var på lokaliteten til omkring klokken 21, så de fleste fremmødte så den rigtig fint. Men næste morgen er fuglen væk og ses ikke igen.

Men også andre lækkerier kan lokaliteten diske op med – smukkeste er de gange, hvor flokke af hvidvingede ternere en eftermiddag i sidste halvdel af maj pludselig hvirvler rundt over søfladen i intensiv insektfangst. Det er efterhånden hændt et par gange – så hvis der en smuk sydøstenvindsmorgen, mellem 15-20. maj, bliver meldt tre hvidvingede fra det sydøstlige Danmark, er det en god idé at smutte forbi Præstesø og Sønder sø. Ternerne virker altid rastløse og mellem fourageringen, tager hele flokken pludselig stor højde, forsvinder næsten ud af syne, men vender heldigvis om og dykker ned i området igen.

To SU-godkendte ænder er også set i Præstesø: hvidøjret and han 16. maj 2004 - fuglen var på stedet hele dagen, så mange fik set den. Og en amerikaner

– en halsbåndstrolchand han - blev fundet rastende mellem troldænder 16. april 2014 og blev på lokaliteten til 21. april. Den har så gæstet Sønder sø og Farum Sø i de følgende vintre.

Hvad vil fremtiden bringe?

Der er stor risiko for, at vandfladen i Præstesø vil mindskes med tiden efterhånden, som tagrørene breder sig, og en fortsat pleje med afgræsning vil være meget vigtig. Måske suppleret af rørskeer for at sikre græsengene har direkte forbindelse til søen.

Et nyt tårn står på listen over aktiviteter i plejeplanen, der dækker perioden frem til 2025. Furesø Kommune har hidtil været meget lydhør over for ønsker fra os lokale fugleentusiaster og naturgruppen i kommunen, og biologen fra Natur- og miljøafdelingen Mette Bjerre Larsen udtaler herom "Det har længe stået på vores ønskeliste at udskifte fugletårnet ved Præstesø, og vi vil prioritere at finde penge til det inden for de næste par år".

▲ Huldue / Fotograf: Jens Eriksen

Sluttelig skal vi rette en tak til Timme Nygaard fra Fuglenes Hus for hjælp med udtræk fra DOFBasen.

Jan Smidt, Peter Bonne Eriksen, Jens Eriksen og Jesper Brodersen er alle med i den lokale gruppe feltornitologer ved Præstesø.

ET HISTORISK MØDE OM KONGEØRNE

AF BJARNE GOLLES OG THORKILD LUND

Fra den 26. til 28. oktober blev der for 20. gang holdt Nordisk Kongeørnesymposium, og det var lidt af en historisk begivenhed. For første gang foregik symposiet nemlig i Danmark, nærmere bestemt Lille Vildmose.

Om lørdagen lige over middag skulle det traditionelle deltagerfoto til kongeørnesymposiet tages udenfor på trappen til Lille Vildmosecentret. Knap var alle kommet på plads før en kongeørn kredsede over hovederne på deltagerne. En flot optakt til den efterfølgende ekskursion, som var lagt ind i programmet.

Halvdelen af symposiedeltagerne skulle i privatbiler rundt i Vildmosens Mellemområde, hvor der i disse år foregår en omfattende naturgenopretning med støtte fra EU LIFE+. Den anden halvdel skulle i bus ind i Tofte Skov, hvor et storstilet projekt på initiativ fra Aage V. Jensen Naturfond er godt i gang med at føre skoven tilbage til en mere urskovsagtig tilstand. Gamle drængrøfter stoppes til og vandstanden hæves i store dele af skoven og vældige partier med den nordamerikanske sitkagran fjernes til fordel for hjemmehørende danske skovtræarter.

På turen blev der gjort holdt flere steder, så turlederne kunne fortælle om skovens dyrebestand og natur-

▲ Kongeørn i Vildmosen / Fotograf: Jan Skriver

planerne for området. Undervejs spejdede vi godt 40 deltagere fra henholdsvis Norge, Sverige, Finland og Danmark længselsfuldt efter såvel vildsvin og kronhjort som ørne. Turens højdepunkt skulle være en tur op i det nye træ-top-tårn med udsigt over selve højmosen – og netop turen op i det høje tårn blev virkelig en kulmination!

Opladet af ørne

Vi var knap nået op i tårnet, før vi langt ude over højmosen fik øje på skovens nye kongeørnepar. Langsomt kredsede de sydover. Lidt senere strøg en vandrefalk forbi – og vel nede igen, blev der meldt havørn lige over tårnet. Nu var det det lokale havørnepar, der kom glidende lige over skovbrynet. Pludselig dukkede en gammel og en ung kongeørn op for lige som at markere over for havørneparret, at skoven skam også tilhører dem.

Arrangører og turdeltagere kunne næppe ønske sig et mere spektakulært skue: Både hav- og kongeørn i samme kikkertfelt!

Også de øvrige deltagere, der var på ekskursion i Mellemområdet, havde nogle gode oplevelser. Mindst fire kongeørne og tre havørne blev set fra forskellige steder i mosen.

Således opladet med masser af indtryk kunne deltagerne midt på eftermiddagen

igen sætte sig til rette i Vildmosecenterets foredragssal for at fortsætte det egentlige program i det 20. Nordiske Kongeørnesymposium.

Hvert år afholder Norge, Sverige og Finland et kongeørnesymposium, hvor redekoordinatører, optællere og kongeørneeksperter fra deltagerlandene hen over en weekend samles for at gøre status på Nordens kongeørnebestand og udveksle erfaringer og dele ny ørneviden.

Kongeørnesymposiet er oprindeligt startet af svenskerne og afholdes nu hvert andet år i Sverige og i de mellemliggende år i et af de øvrige to nordiske lande. Siden 2012 har en lille håndfuld danske kongeørneentusiaster deltaget i symposierne og herunder fremlagt resultater af den hjemlige forskning og overvågning, ofte ledsaget af PowerPoints. Vi er ofte blevet mødt med både skepsis og undren over, at vi i Danmark kan komme så tæt på kongeørnene. I år var det så endelig Danmarks tur til at være arrangør – og vores nordiske brødre skulle få syn for sagen!

En lille styregruppe under Projekt Ørn med medlemmer af DOF/Nordjylland, Vildmoseforeningen og medarbejdere på Lille Vildmosecentret blev allerede nedsat i 2017, og med de flotte rammer, ørne på himlen og den perfekte logistik og flotte styring af kongeørnesymposiet, er det næppe sidste gang, at Danmark får lov til at være vært.

▼ Deltagere på ekskursion i Tofte Skov, en faglig snak ved udstillingens egen kongeørn og det traditionelle gruppebillede ved Vildmosecentret / Fotograf: Bjarne Golles

75 deltagere fra hele Norden

Årets symposium blev planlagt til at skulle foregå midt i kongeørnenes rige i Lille Vildmose. I første omgang var pladserne forbeholdt de respektive landes oplægsholdere og optællere m.m. Da disse pladser i løbet af foråret og sommeren 2018 var blevet besat, og der fortsat var plads, blev der efter sommerferien åbnet op for at "menige" ørneinteresserede kunne deltage. En stor donation fra Lille Vildmose Naturfond gjorde det muligt at afholde symposiet under gode fysiske forhold til en rimelig betaling, og deltagerne har efterfølgende udtalt stor tilfredshed med hele forløbet.

I alt tilmeldte der sig 75 deltagere: Finland 1, Norge 13, Sverige 26 samt 35 fra Danmark. Deltagerne blev indkvarteret på Kattegat Strand Camping i Øster Hurup og foredragene blev holdt i foredragslokalet på Lille Vildmosecentret.

“
**Gid vi aldrig må
 komme dertil
 i Danmark**
 ”

En del af foredragene var centreret om DNA-studier og forskellige GPS-projekter. Fra Danmark fremlagde Jan Tøttrup og Anders Tøttrup de foreløbige resultater af DNA-undersøgelser, der viser slægtska-

bet mellem de danske kongeørnepar. Et fast årligt programpunkt er fremlæggelse af årets yngleresultater for kongeørnene i alle de nordiske lande. Optællingen af bestandene i vores nordiske nabolande vanskeliggøres ofte af de store afstande og svært tilgængeligt terræn. Af og til må snescooter og helikopter tages i brug. Desuden blev forskellig optællingsmetodik og bestandsestimering ivrigt diskuteret med ønske om ens eller sammenlignelige metoder.

Trusler mod ørnene

Hvert år er der desværre også indlæg fra Norge og Sverige, der handler om de trusler fra kræfter i deres respektive samfund, som ønsker begrænsninger og reguleringer af bestandene af kongeørn. Gid vi aldrig må komme dertil i Danmark!

Som regel er der hvert år også indslag i programmet om andre arter f.eks. sneugle og vandrefalk og altid havørn, som hvad angår forvaltning, overvågningsmetoder og trusler har meget tilfælles med kongeørn. Bl.a. fremlagde Kim Skelmosen og Daniel Palm Eskildsen de foreløbige resultater af det danske GPS-projekt om havørn. Et projekt, der løbende er blevet informeret om i DOF's publikationer.

Endelig må man ikke glemme det sociale samværs betydning under symposierne. Der blev talt meget sammen i pauserne, og selvfølgelig var der også afsat plads til en festmiddag lørdag aften, hvor Jan Skriver bidrog til underholdningen med

I Danmark kan man komme forbavsende tæt på kongeørne.

Foto: Jan Skriver

et fremragende billedshow om Lille Vildmose.

Hvert år bliver der udarbejdet en symposierapport. De ligger bl.a. på hjemmesiden: Kungsörn.se

Den nye rapport forventes færdig i begyndelsen af 2019.

I 2019 er det igen Sverige, som er vært for kongeørnesymposiet. Det afholdes i Funäsdalen i Härjedalen i løbet af september.

Bjarne Golles og Thorkild Lund er feltornitologer og var med i styregruppen for kongeørnesymposiet i Lille Vildmose

NATUR BUTIKKEN

Mange har efterspurgt et komplet sæt med alt hvad fuglekiggeren nogensinde skal bruge på de store afstande - nu er det her:

Kite KSP80 teleskop med 25-50X vidvinkel okular.
Desuden Kite Ardea kulfiber stativsæt, stay-on etui, rensesæt og den innovative Viato stativtaske.

Udover det knivskarpe KSP80 teleskop med stort synsfelt, et let kulfiber stativ og et praktisk stay-on etui til at tage knubs og skrammer, indeholder det også Viato stativtaske, du altid kan have monteret.

Tasken er desuden stor nok til at rumme diverse fuglebøger, feltflaske og regntøj og kan bruges som rygsæk, selv, når stativet er helt udslået. For at have alle tingene i tip/top stand inkluderer vi herudover også et Kite rensesæt, så du sikrer den korrekte rengøring af optikken.

—
Du sparer kr. 2.193,- ved køb af dette kit.

Sætpris kr. 22.499,-

Det
ultimative
fuglekiggersæt!

KITE OPTICS®

PÅ TRÆK TIL SYDAFRIKA

Jørgen Rabøl er en pioner inden for dansk trækfugle-forskning og lektor emeritus på Københavns Universitet. Sammen med sin kone Danna Borg har han siden 2010 arrangeret safarirejser til Sydafrika, især til reservatet Sharkati i Limpopo-provinsen.

AF JØRGEN RABØL / FOTO: KASPER BORG RABØL/BIOTRAVEL

Efter adskillige besøg i Kenya og Tanzania i halv-fjerdserne og firserne blev Sydafrika min foretrukne afrikanske destination – efter at konen i flere år og omgange havde haft job i miljøministeriet i Pretoria. Det endte med, at vi købte os ind som andelshavere i et vildtreservat i Waterberg i den nordlige provins, Limpopo. To gange om året tager vi derned og modtager 12 fugle- og safarigæster i fruens rejsebu-reau Biotravel. Jeg er guiden, der kender (næsten)

alle de dyr og planter, som vi støder på. Waterberg er tyndt befolket og ligger imellem 1000 og 2000 meters højde. Jorden er sandet, og der er sandstensbjerge. I de lave dele og flodsengene er der mange acacier, men iøvrigt er det andre – og ret få – træarter, der dominerer. Den årlige nedbør er lidt mindre end i Danmark, så bortset fra lejlighedsvis heftige eftermiddagsbyger er der ikke meget vådt i det tørre landskab. Vores reservats sydlige grænse er langs Mokolo-floden, der er biflod til den kendte Limpopo flod. Det er ikke altid, at floden løber, men der er altid rockpools med vand i og bevoksninger med rør o.l. langs bredderne.

Sydafrika har en særegen fuglefauna. Mange arter er de samme som i Østafrika, men især helt nede syd på i VERDENS syvende planteregion, fynbos'en med mediteransk vinterregn, er der omkring 50 endemiske fuglearter (foruden langt flere endemiske plantearter, bl.a. 700 ericaceer, klokkelýng'ere).

Lokale arter er "dorske"

Vi holder til i vildtreservatet Sharkati på 24 grader S og 28 grader Ø. Her er der en hel del arter, der ikke ses i Østafrika, som jo mange danske fuglefolk har ferieret og birdet i. I vores reservat bl.a. hvidstrubet drosselsanger (White-throated Robin-chat), savannespætte (Bennett's Woodpecker) og toppet perleskægflugt (Crested Barbet). Vi ser også mange andre lokale ynglefugle herunder tre arter af solfugle, fire spætte-arter og en del forskellige svaler. Sammenlignet med de danske fugle, er de afrikanske arter – som jeg allerede bemærkede i Kenya for mange år siden - mere farvestrålende og "dorske". De sidder mere stille, bevæger sig langsommere og bruger vingerne mindre, når de fouragerer. De lægger også færre æg og lever længere.

På vores ture i omegnens andre reservater og nationalparker plejer vi at se bl.a. kapgrib (Cape Vulture), hvidbåndet gonolek (Crimson-breasted Gonolek), bjergsukkerflugt (Gurney's Sugarbird), sorthvid larmdrossel (Southern Pied Babbler), kapspurv (Cape Sparrow), hanehalet vidafinke (Long-tailed Widowbird) og kapværling (Cape Bunting).

Trækket går begge veje

Måske overraskende for mange danskere trækker en del af de lokale ynglefugle nord på om vinteren – fra april til oktober (der er jo omvendte årstider på den sydlige halvkugle). Det gælder bl.a. flere arter af isfugle og gøge. Desuden besøges Sydafrika af en del sommergæster, som de her kaldes, altså det vi ville kalde vintergæster fra Europa og Asien. Vores tre svale-arter – og især landsvalen – er meget almindelige, og i vores reservat sidder der en grå fluesnapper ca. hver 200 meter, men de kommer ikke før i november efter formentlig at have haft mindst ét andet vinterkvarter forud i Afrika (et rimeligt gæt kunne være Sahel-zonen syd for Chad-søen).

Som danske ornitologer har fundet ud af for snart sagt alle undersøgte arter (gøg, rødrygget tornskade, nattergal f.eks.) synes et sådant to/trins-træk at være reglen snarere end undtagelsen. Vi ser ikke ofte rødrygget tornskade i vores reservat men i Pilanesberg nationalpark – i februar-marts – er der næsten altid mange og

“
Jeg er guiden,
der kender
(næsten) alle de
dyr og planter

”

▲ Kapgrib (Cape Vulture) under den afrikanske himmel

▲ Sydlig halsbåndsolflugt (Southern Double-collared Sunbird)

“

*I vores reservat sidder
der en grå fluesnapper
ca. hver 200 meter*

”

▼ **Kampørn (Martial Eagle)**
– en voksen fugl

dertil en del rosenbrystet tornskade, der også kommer fra Europa. Det er heller ikke helt sjældent at se og høre kær- og drosselrørsanger men først fra december af.

Løvsangeren gør det jo

Allerede når vi kommer ned i starten af oktober høres og ses der løvsangere, der formentlig kommer fra Sibirien. I Kenya ved Naivasha-søen, hvor jeg tilbragte tre efterår i september, kom løvsangeren hvert år midt i september, og der var mange fra først i oktober.

Hvis de starter i Oulu i Nordfinland er afstanden tæt på 10.000 km. En løvsanger trækker med ca. 30 km/timen. Hvis den trækker otte timer pr. nat, tager det 10.000/30 gange 8 = ca. 42 døgn at nå derned – hvis den trækker hver nat, og det må den jo gøre, hvis den starter en uge ind i august. Det ligger nært at konkludere, at det kan en lille 10 grams Løvsanger ikke – men det kan den altså. Den gør det jo.

Artiklen her er et uddrag af en længere artikel af Jørgen Rabøl, som kan læses på pandion.dof.dk

NATUR BUTIKKEN

Wing 2 ED teleskop inkl. Wing K3323C kulfiberstativ, Wing ST6000 hoved og Kite beskyttelsestaske – teleskopsæt

Vores mest udbredte og solgte teleskop. Fantastisk lysstyrke takket være det store 88mm glas, fremragende okular der går fra 20 til 60x forstørrelse får fuglekiggere og feinschmeckere til at nikke genkendende til den imponerende ydelse.

Til 2019 har vi opdateret dette sæt med et Wing kulfiberstativsæt, der med lethed, klippestabile egenskaber og et oledæmpet hoved, gør sættet til det mest interessante stativ hos hovedparten af de danske fuglekiggere.

Som en bonus inkluderer vi nu også en Kite beskyttelsestaske, et såkaldt stay-on etui der giver øget beskyttelse uanset vind og vejr.

—

Du sparer 2.094,- ved at købe sættet samlet.
Pris kr. 10.699,-

Wing

Nu med
Wing
kulfiber-
stativ!

▼ Foto: Poul Reib

TAG PÅ SENIORTURE MED DOF

Glæd dig sammen med os! Tag på ture for pensionister, efterlønsmodtagere og alle andre med hverdage til rådighed.

Kom med på de mange ture, som arrangeres specialt for seniorer. Mød jævnaldrende, glæd dig over naturen og fuglelivet på alle tider af året. Du behøver ikke være ekspert for at deltage!

På de kommende sider her i bladet kan du finde seniorture under følgende lokalafdelinger:

Gråmejerne – DOF Nordvestjylland

Gråspurvvene – DOF Vestjylland

Gråkragerne – DOF Østjylland

Grågæssene – DOF København

DOF Vestsjælland

DOF BORNHOLM

KONTAKT

Formand: Kåre Kristiansen, 3790 Hasle.
Mail: bornholm@dof.dk, Tlf: 20 43 12 05,
bornholm@dof.dk

MØDER

Årets naturoplevelser tirs. 2/4 kl. 19.
NaturBornholm.

TURE

Månedstur - den første søndag i hver måned kl. 10. Datoerne 3/3, 7/4 og 5/5. P-plads v. Koldekilde/Segenvej/Almindingsvej i Almindingen. Turleder: Eilif S. Bendtsen (tlf. 23488004).

Ølene og Øle Å lør. 16/3 kl. 8.

P-plads ved det nordøstlige fugletårn på Ølenevej. Turledere: Hanne Tøttrup (tlf. 20270158) og Jens Christensen (tlf. 61330425).

En op-tur - fuglefjelde og natur omkring

Jons Kapel søn. 28/4 kl. 10.30. P-plads ved nordenden af Teglkåsvej. Turledere: Kåre Kristiansen (tlf. 20431205) og Carsten Andersen (tlf. 23440256).

DOF KØBENHAVN

KONTAKT

Mail: kbh@dof.dk.
Web: www.dofkbh.dk

MØDER

1,5 million trækkende vadefugle talt ved Blåvand - hvor kommer de fra, og hvordan går det med bestandene? tirs. 26/2 kl. 19.30. Thorvaldsensvej 40 Frederiksberg. Foredrag v. Hans Meltofte.

TURE

Fugleture for DOF Københavns medlemmer arrangeres af DOF Travel,

Seniorudvalget, Køgegruppen og Roskildegruppen.

GRÅGÆSSENE

KONTAKT

Jan Chr. Møllerup. Tlf: 40 50 84 87.
Mail: f.mollerup@mail.dk

MØDER

Fugleværnsfondens reservater ons. 13/3.

I 2016 fyldte Fugleværnsfonden 50 år. I dette foredrag tager vi en tur rundt i de 22 reservater og hører om hvordan det står til derude – fugle, pleje, formidling m.m. Vi ser også tilbage på de 50 år der er gået og vi tager et kig ud i fremtiden. Foredrag v. Allan Gudio Nielsen.

TURE

Bustur til Nordsjælland ons. 6/3 kl.

7 – 17. Vi mødes på parkeringspladsen ved Ballerup Rådhus og kører mod nord til bl.a. Holløse Bredning og Melby Overdrev. Vandtæt fodtøj anbefales. Max 35 deltagere. Indbetal kr. 260 senest den

15/2. Efter 27/2 kan du forhøre dig om evt. restpladser hos Jan Chr. Mollerup (tlf. 40508487).

Tur i egne biler til Vestamager

ons. 20/3 kl. 10 – 14. Vi mødes på p-pladsen i Kongelunden og går gennem skoven og via strandengen til Hejre- og Klydesøen. Obligatorisk tilmelding til Pamela Bartholomeusz (tlf. 24824345) af hensyn til eventuel opsamling.

Bustur til Pulken ons. 3/4 kl. 7 – 18. Vi mødes på p-pladsen ved Ballerup Rådhus og kører efter opsamling ved Tårnby Station til det østlige Skåne, hvor vi prøver at gentage sidste års tur i håb om at se traner m.v. Bemærk at turen er forlænget med én time på grund af den længere køretid. Max 35 deltagere. Indbetal kr. 280 senest den 1/3. Husk ved betaling at anføre hvis du ikke står på i Ballerup. Husk gyldigt billed-id. Efter 20/3 kan du forhøre dig om evt. restpladser hos Jan Chr. Mollerup (tlf. 40508487).

Bustur til Nordjylland tirs. 30/4 kl. 7 – fre. 3/5 kl. 17. Vi mødes på P-pladsen ved Ballerup Rådhus og kører via Odden – Århus til Lille Vildmose inden vi indkvarteres i Fjerritslev. Vi skal under opholdet be-

søge Vejlerne, Ulvedybet og Skagen. Her afgør vind, vejr og udmeldinger i hvilken rækkefølge vi besøger stederne. Max 30 deltagere. Indbetal kr. 3.100 senest 1/3.

Der er mulighed for få enkeltværelser til en merpris på 500 kr. Prisen er inkl. bus, 3 overnatninger, linnedpakke, morgenmad, selvsurte madpakker med kaffe/te og middag samt aftenkaffe. Efter 20/3 kan du forhøre dig om evt. restpladser hos Jan Chr. Mollerup (tlf. 40508487).

ØVRIGE

Beløb for deltagelse skal overføres til Seniorudvalgets bankkonto på reg.nr. 9541 kontonr. 60072035. Se priser og tidsfrister under de respektive ture. Hvis du i sidste øjeblik forhindres i at deltage i en bustur bedes du kontakte en af turlederne, så vi ikke står og venter på dig.

DOF TRAVEL

KONTAKT

Tirsdagsvagtens kontaktoplysninger:
Træffetid hver tirsdag fra kl. 18.30-20.00.
Tlf: 33 28 38 00. Mail: travel@dof.dk
Web: www.dof.travel

DOF KØGE

KONTAKT

Web: www.dofkoege.dk

MØDER

Foredrag om Senegal tors. 28/2. Køge Bibliotek. Foredragsholder: Stig Jensen.

Blomster i Tryggevælde Ådal.

Dato endnu ikke fastlagt.

Tjek hjemmesiden

TURE

Ørnetur Sydsjælland lør. 23/2.

Fyledalen og de skånske søer - ørne, glenter m.m. lør. 16/3.

Tryggevælde Ådal ons. 24/4.

ØVRIGE

Tjek hjemmesiden for yderligere information om vores arrangementer.

På tur med DOF Travel

Fuglerejser med indhold

Se de mange tilbud på vores hjemmeside:

www.doftravel.dk

Fuglerejser over hele verden med kvalificerede og erfarne ledere

DOF ROSKILDE

KONTAKT

Web: www.dof-roskilde.dk

DOF NORDSJÆLLAND

KONTAKT

Web: www.dofnordsj.dk

DOF STORSTRØM

KONTAKT

Michael Thelander. Tlf: 21 78 79 61.
Mail: kontakt@dof.stor.dk
Web: www.dofstor.dk

MØDER

Om Åge. V. Jensens Naturfond tirs. 5/3 kl. 19-21. Allerslev Klubhus, Enghavevej 2A, 4720 Præstø. Foredrag v. Lars Malmborg. Kontakt: Bente Larsen (tlf. 24616626, bente@stensvednet.dk) og Søren Sørensen (tlf. 24784870, sorenso- ren1941@gmail.com).

Forårsbilleder fra Sønderjylland tors. 7/3 kl. 19-22. Sofieskolen i lokale F 006. Merkurs Plads 4, 4800 Nykøbing. Finn Jensen fortæller og viser billeder. Kontakt: Benny Steinmejer (tlf. 25143939, benny.kohavevej@gmail.com).

TURE

Ørnens Dag ved Avnø søn. 24/2 kl. 10-14. Flyvervej 40, 4750 Lundby. Gode chancer for at se havørn, vandrefalk m.m. Kontakt: Finn Jensen (tlf. 30456808).

Ørnens Dag ved Hasselø søn. 24/2 kl. 10-14. Den lille p-plads på Hasseløvej over for den gamle skole, nye udstyknng. Kontakt: Hans Lind (tlf. 61671843) og Benny Steinmejer (tlf. 25143939).

Ørnens Dag i Naturpark Nakskov Fjord søn. 24/2 kl. 10-14. Nakskov Sejlklubs hvide klubhus ved indsejlingen til lystbådehavnen. Parkering: Hestehovedet. Kontakt: Ulla Brandt (tlf. 25670704).

Borreby Mose lør. 16/3 kl. 8.10-13. På lille p-plads i Borreby Mose. Evt. samkørsel fra Rådmandshaven i Næstved kl. 7.30. Kontakt: Bent Rung Nielsen (tlf. 30889752).

Nyord Enge lør. 6/4 kl. 9.30-12.30. P-pladsen ved Nyordbroen. Kontakt: Leif Schack-Nielsen (tlf. 55863112, leifschack-nielsen@gmail.com).

Ederfugletræk ved Gedser søn. 7/4 kl. 9-12. P-plads ved Gedser Lystbådehavns sydlige ende. Kontakt: Hans Lind (tlf. 61671843).

Forårstur i Hesede Skov søn. 14/4 kl. 8-10. Den store p-plads ved indkørslen til Villa Gallinavej 14, 4690 Haslev. Kontakt: Torben Sebros (tlf. 20138001).

Borreby Mose lør. 27/4 kl. 8.10-13. På lille p-plads i Borreby Mose. Evt. samkørsel fra Rådmandshaven i Næstved kl. 7.30. Kontakt: Bent Rung Nielsen (tlf. 30889752).

Åbent Hus på Gedser Fuglestation søn. 28/4 kl. 8-12. Kør gennem Gedser by, forbi fyret til den store p-plads ved stranden. Gå gennem fårefolden til det stråttækte hus. Kontakt: Hans Lind (tlf. 61671843).

DOF VESTSJÆLLAND

KONTAKT

Formand: Lasse Braae. Tlf: 28 90 10 82.
Mail: lb@rfst.dk
Ture: Kirsten Laursen & Henrik Baark.
Tlf: 57 82 02 30.
Mail: mosterlaura7@gmail.com
Web: www.dof-vestsjaelland.dk

MØDER

Medlemsmøde i Sorø tors. 28/2 kl. 19-21.30. Værkerne, Frederiksvej 27, 4180 Sorø. Medbring egne billeder (helst i PowerPoint) fra en rejse eller en naturaktivitet. Ingen tilmelding. Kontakt: Kirsten Laursen (mosterlaura7@gmail.com).

TURE

Ørnens Dag ved Tissø søn. 24/2 kl. 10-14. Naturcenter ved Fugledegård, Bakkendrupvej 28, 4480 Store Fuglede. Kontaktperson: Jens Boesen (tlf. 40311262, jens@boesen.org).

Fuglestemmekursus marts-juni. For alle interesserede. Kurset strækker sig fra marts til juni og indbefatter otte mødeaftener á to timer på torsdage, samt fire ekskursioner (hver 3-4 timer) på lørdage. Kursusleder: Jan Kiel. Se nærmere på hjemmesiden.

Borreby Mose søn. 10/3 kl. 10. P-pladsen, Borreby Gods. Turleder: Anders Jakobsen (tlf. 40336641).

Lejodden og Lejsø ved Korsør lør. 23/3 kl. 9-14. Kalundborg Vandrerhjem. Alternativt p-pladsen v. Isbådmusset på Halsskov kl. 10. Turen er på ca. fem km.
Turleder: Else Marie Jespersen (elsemariejespersen@gmail.com).

Borreby Mose søn. 7/4 kl. 10. P-pladsen, Borreby Gods. Turleder: Anders Jakobsen (tlf. 40336641).

Seniortur til Pulken ons. 10/4 kl. 8 – 19. En heldags bustur fra Sorø (v. Sorø Hallen) med opsamling i Ringsted (v. Ringsted Outlet). Turledere: Henrik Baark og Kirsten Laursen. Pris kr. 550,- alt inklusiv. Vi ser bl.a. på traner og besøger den danske fuglekunstner Carl Christian Tofte. Tilmelding og nærmere program kan fås hos Kirsten Laursen (mosterlaura7@gmail.com).

Tre-dages tur til Nordvestjylland fre. 26/4 – søn. 28/4. Vi overnatter på et vandrerhjem i området. Få nærmere program og pris hos turleder Jens Boesen (tlf. 40311262, jens@boesen.org).

Ekskursionsudvalg: Michael Mosebo Jensen. Tlf: 26 82 07 29. Mail: mmj@doffyn.dk, Web: www.doffyn.dk

TURE

Firtalsstrand ons. 27/2 kl. 8.30. P-pladsen ved Firtalsstrand. Tilmelding til turleder Kell Grønberg (tlf. 20911506).

Monnet lør. 9/3. Tilmelding til turleder Poul Rasmussen (tlf. 62541022/23245613) og hør, hvor I mødes.

Tur til Nordfynsk træksted tirs. 2/4. Ring til turleder Søren Gjaldbæk (tlf. 60937887) og hør nærmere om mødested, som afhænger af vinden. Turen starter ved dagbræk.

Ture: Palle Rosendahl Larsen. Tlf: 28 74 61 71. Mail: palle.rosendahl@gmail.com Web: www.dof-syd.dk

TURE

Ketting Nor, Als søn. 3/3 kl. 10-12. Ved dæmningen over Noret. GPS: N 54.97052°, E 9.85961°. Gummistøvler anbefales. Turleder: Lars Peter Hansen (tlf. 40876244).

Spættetur i Draved Skov lør. 23/3 kl. 7-10. P-pladsen i Draved Skov, Dravedvej. Turleder: Jan Ravnborg (tlf. 28144464).

Forårsfugle og naturpleje på Stormengene søn. 31/3 kl. 10-13. P-plads for enden af Stormengevej/Rimmevej, Rømø. Bemærk at det er højvande ca. kl. 11.50. Turleder: Jan Ravnborg

Sandbjerg Sø ons. 3/4 kl. 18.30. P-pladsen bag Sandbjerg Gods. GPS: N 54.95046°, E 9.74809°. Turleder: Gert Fahlberg (tlf. 26311013).

DOF FYN

KONTAKT

Formand: Henrik Kalckar Hansen. Tlf: 30 70 90 38. Mail: kalckar@webspeed.dk

DOF SØNDERJYLLAND

KONTAKT

Formand: Jørn Vinther Sørensen. Tlf: 74 53 17 20/20 80 39 16. Mail: jorn.vinther.sorensen@gmail.com

Udvalg af vores 2019 natur- og fuglerejser

Østgrønland

Oplev Grønlands smukke østkyst

Afrejse 16. september 10 dage kr. 27.985,-

Extremadura og meget mere
Spaniens store naturoplevelse!
Afrejse 2. maj 8 dage kr. 10.985,-

Svalbard / Spitsberg
Afrejse 22. juli 10 dage
med alt kr. 39.885,-

Se alle
vores natur- og
fuglerejser 2019 på
williamsrejser.dk/
fuglerejser

Klostermosevej 140 · DK-3000 Helsingør · Tlf.: +45 20 22 19 90 · fw@williams.dk · williamsrejser.dk

Bremsbøl Sø tors. 4/4 kl. 19-21. P-plads ved Bremsbølvej 2, 6270 Tønder. Turleder: Hans Tonnesen

Skovsnepe tur i Gram Storskov tors. 4/4 kl. 19.30-22. Gram Lergrav, Lergravsvej 2, 6510 Gram. Tilmeld dig hos Jesper Leegaard (tlf. 25658690).

Hartsø, Kegnæs lør. 13/4 kl. 10-12.30. Udkigshuset ved P-pladsen ved Møllers Camping. GPS: N 54.86366°, E 9.9141°. Turleder: Viggo Petersen (tlf. 51351373).

Augustenborg Slotspark tors. 18/4 kl. 18.30. P-pladsen i skovens nordøstlige hjørne. GPS: N 54.94555°, E 9.86093°. Turleder: Svend Ove Jensen (tlf. 21600256).

Bremsbøl Sø tors. 25/4 kl. 19-21. P-plads ved Bremsbølvej 2, 6270 Tønder. Turleder: Martin Iversen

Morgensangs-tur i Draved Skov søn. 28/4 kl. 6-8.30. Varighed: ca. 2½ time. P-pladsen i Draved Skov, Dravedvej. Turleder: Jan Ravnborg (tlf. 28144464).

Fredsmaj, Sønderkoven v. Sønderborg ons. 1/5 kl. 18.30. Ved Fiskerhytten. GPS: N 54.89295°, E 9.82388°. Parkér v. vendepladsen på Hjort Lorenzens Vej. Turleder: Svend Ove Jensen (tlf. 21600256).

DOF SYDVESTJYLLAND

KONTAKT

Søren Peder Nielsen. Tlf: 40 87 58 82.
Email: spnhjerting@gmail.com
Web: www.dofsydvest.dk

MØDER

Generalforsamling tirs. 26/2 kl. 19-21. Esbjerg Hovedbibliotek, Nørregade 19, 6700 Esbjerg. Dagsorden i følge vedtægterne. Efter generalforsamlingen vil A. Weintraube fortælle om fuglenes fysiologi. Kontakt: Peter Tougaard, (tlf. 24250031, pesus@esenet.dk).

Svalbard man. 18/3 kl. 19-21. Esbjerg Hovedbibliotek, Nørregade 19, 6700 Esbjerg. Foredrag v. John Frikke. Kontakt: Karin Gustausen, (tlf. 2825 8786, kgustausen@gmail.com).

Fanø Fuglestation & måger tors. 25/4 kl. 19-21. Esbjerg Hovedbibliotek, Nørregade 19, 6700 Esbjerg. To foredrag v. Henrik Knudsen. Kontakt: Karin Gustausen, (tlf. 2825 8786, kgustausen@gmail.com).

TURE

Draved Skov lør. 23/2 kl. 8. P-pladsen ved Hovedbiblioteket, Nørregade 19 i Esbjerg. Tilmelding senest 22/2 kl. 12 til Per Fabricius (tlf. 20830758, fabrik.ugle@gmail.com).

Ørnens Dag Fanø søn. 24/2 kl. 10-14. Børsen, Sønderho. Digevej 35, 6720 Fanø. Kontakt: Kim Fischer (tlf. 51213773, fuglekim@gmail.com).

Ørnens Dag Filsø søn. 24/2 kl. 10-14. Den østlige p-plads ved Filsø. Filsøvej 30, 6854 Henne. Kontakt: Karin Gustausen (tlf. 28258786, kgustausen@gmail.com).

STØT FUGLEVÆRNSFONDEN MED FLEMMING QUIST MØLLER

Køb et signeret kunsttryk af kunstneren, som også er ambasadør for Fugleværnsfonden. Al indtægt går ubeskåret til Fugleværnsfondens arbejde.

Gennem opkøb og aktiv naturforvaltning sikrer Fugleværnsfonden, at fuglene har gode vilkår og trives. Dit bidrag har derfor stor værdi, så vi kan fortsætte arbejdet for en mere mangfoldig natur. For fugle, for folk og for fremtiden.

'Ved at købe mit værk støtter du Fugleværnsfondens prisværdige indsats for at bevare de sidste rester af vores dejlige, men stærkt truede natur'
Flemming Quist Møller

KUNSTTRYKKET (30 x 42 cm) KOSTER kr. 499,- OG KAN KØBES I NATURBUTIKKEN, VESTERBROGADEN 138, KØBENHAVN K ELLER PÅ WEBSHOPPEN: www.naturbutikken.dk.

FÅ MERE AT VIDE OM ANDRE FORMER FOR BIDRAG, TESTAMENTARISK STØTTE OG VORES ARBEJDE PÅ: WWW.FUGLEVÆRNSFONDEN.DK ELLER STØT HER OG NU PÅ MOBILE PAY: 90682

Fugleværnsfonden

Bundsø og Slivlø lør. 23/3 kl. 8. P-pladsen ved Hovedbiblioteket, Nørregade 19 i Esbjerg. Tilmelding senest 22/3 kl. 12 til Søren Peder Nielsen (tlf. 40875882, spnhjerting@gmail.com).

Gram Storskov lør. 27/4 kl. 8. P-pladsen ved Hovedbiblioteket, Nørregade 19 i Esbjerg. Tilmelding senest 26/4 kl. 12 til Søren Peder Nielsen (tlf. 40875882, spnhjerting@gmail.com).

ØVRIGE

Ud over det faste turprogram arrangeres hverdagsture med få dages varsel. Få besked om dem via nyhedsbrevet, som du tilmelder dig med en mail til spnhjerting@gmail.com

DOF SYDØSTJYLLAND

KONTAKT

Peter Mygind Leth. Tlf: 60 11 30 03.
www.dof-sydostjylland.dk.

MØDER

Foredrag og billeder fra Kenya tirs. 26/2 kl. 19-22. Biblioteket i Vejle, Willy Sørensens Plads 1, 7100 Vejle. Morten Hechmann Andersen, Lars Fenger Nielsen og Geoff Preston fortæller om en fantastisk tur.

Helgoland tors. 21/3 kl. 19-22. KUC Kolding, Ågade 27, 6000 Kolding. Birgit Winther og Torben Lindegaard viser billeder og fortæller om deres mange ture til Helgoland.

TURE

Ørnens Dag søn. 24/2 kl. 10-14. Sted: Fugletårnet ved Rands Fjord, 7000 Fredericia. Kom og se havørnene og deres rede. Ornitologer står klar med kikkerter og teleskoper.

Klostermølle og området omkring søn. 17/3 kl. 8-12. P-pladsen på Klostermøllevej over for møllen. Fugletur og fortælling om kulturhistorie og Klosterkæret. Turleder: Peter Damgaard.

Hammer Mølle og Gudenåen søn. 28/4 kl. 7-12. P-pladsen på Fruelhøjvej. Turleder Peter Damgaard. Mulighed for bjergvipstjert, misteldrossel, grønspætte og rovfugle.

DOF ØSTJYLLAND

KONTAKT

Ole Bøgh Vinther, F.G.E. Rostrups Vej 16, 8000 Århus C. Tlf: 25 15 23 25.
Email: olebvinther@gmail.com
Web: www.dofoj.dk/ture-og-moeder

MØDER

Generalforsamling m.m. lør. 23/2 kl. 10. Naturhistorisk Museum bygning 1141, Bio-X Natur lokalet, Ole Worms Allé 141, Aarhus C. Bemærk at selve generalforsamlingen først starter kl. 13. Se nærmere om program og dagsorden på www.dofoj.dk

Fugle i farver – farvestrålende og mærkværdige fugle fra verdens fuglerigeste land Colombia tirs. 26/3 kl. 19.30. Auditoriet på Naturhistorisk Museum, Wilhelm Meyers Allé 10, 8000 Aarhus C.

Fra Sahara til Ishavet tirs. 9/4 kl. 19.30. Naturhistorisk Museum bygning 1141, Bio-X Natur lokalet, Ole Worms Allé 141, Aarhus C.

TURE

Danmarks Naturskove – Silkeborg søn. 10/3 kl. 15-18. Statsskovens p-plads overfor den gamle skovriderbolig "Nåege", Sejsvej 24 8600 Silkeborg.

Fugleværnsfondens reservat på Agerøns. 24/4 kl. 10-15. P-pladsen ved Agerøvej 32, 5960 Karby. Mere info på hjemmesiden. Turledere: Bent Birk Kristensen og Ole Jensen (tlf. 23290118, ofj@ofj.dk).

Bustur til Vadehavet og Nordfriesland. En bustur i april er under planlægning. Hold øje med vores hjemmeside www.dofoj.dk

ØVRIGE

Mulighed for tilmelding til email-gruppe på <https://dofoj.dk/nyheder-via-email> for direkte tilsendelse af nyheder med mere.

GRÅKRAGERNE

TURE

Klostermølle og Mossø tors. 14/3 kl. 10-15. P-pladsen ved Klosterkær. GPS: 56.038756, 9.691568. Vi mødes på parkeringspladsen ved Klostermølle og går ned til fugletårnet og ser om der skulle være vandstær, isfugl og evt. bjergvipstjert. Vi tager også et kig på søen og ser hvad den rummer. Derfra videre til Klosterkær hvor vi går en tur langs åen hvis der er stemning til det. Endelig kører vi over Lindholm Hoved eller Emborg Odde, hvor vi ser hvad Mossø kan tilbyde fra denne side. Turleder: Ole Jensen (tlf. 23290118, e-mail ofj@ofj.dk).

Fugleværnsfondens reservat på Agerøns. 24/4 kl. 10-15. P-pladsen ved Agerøvej 32, 5960 Karby. GPS: 56.715203, 8.575234. Vi går ned til fugleskjulet på vestsiden af øen, hvorfra vi har udsigt over de omgivende engarealer. På denne årstid er der sædvanligvis store flokke af hjejler og lysbugede knortegæs, ligesom der bør være en del vadefugle. Fra Fugleskjulet går vi tilbage til bilerne og fortsætter turen til Mågerodde, Thissinghuse Sø og evt. Grynderup Sø. Turledere: Bent Birk Kristensen og Ole Jensen (tlf. 23290118, e-mail ofj@ofj.dk).

ØVRIGE

Alle ture gennemføres i privatbiler. Der er normalt ikke tilmelding, men send en e-mail, eller ring, til turlederen, hvis du har ledige pladser, eller ønsker kørelejlighed. Så forsøges fælleskørsel arrangeret. Hvor tilmelding kræves er dette nævnt under turene. I tilfælde af aflysning eller ændring i planerne udsendes besked via e-mail listen, tilmeld dig derfor denne, hvis du ikke allerede har gjort det. Det kan gøres på <https://dofoj.dk/graakragerne/>, så får du også besked når der er nye ture, påmindelser om ture osv. Praktiske oplysninger: Husk tøj tilpasset vejret, solidt fodtøj og kikkert. Hold godt øje med din e-mail op til turen. I tilfælde af dårligt vejr kan turen blive aflyst.

FUGLEPIGERNE

KONTAKT

www.fuglepigler.wordpress.com.

TURE

Lille Vildmose søn. 24/3 kl. 10-15.30.

Lille Vildmosecentret, Birkesøvej 16, Storvorde. Vi starter med at se ud over den ny Birkesø. Herefter besøger vi de forskellige fugletårne. Vi skal ud til rovfugletårnet og kigge på ørnefodningspladsen i Høstemark, hvor ådsler tiltrækker fugle, som ravn, kongeørn og havørn. På vores tur rundt i området er der god mulighed for at se både fjeldvåge, blå kærhøg og mange gæs og ænder. Turledere: Karen Sander (tlf. 61265522) og Rikke Rørbech (tlf. 22249850).

Værnengene ved Ringkøbing Fjord

lør. 13/4 kl. 10-15.30. Kør mod Tipperne og stop ved Nordladen. Det var en stor succes, da vi sidste år besøgte Værnengene. Derfor starter vi igen i år ved den røde lade og kigger ud over engene, herefter foregår turen i biler, hvor vi kører på grusvejene rundt i området. Gæssene er her stadig. Skestorkene er kommet og de mange sangere er også i fuld gang. Brushanerne er landet og flere vadere, som den store kobbersnepe der

er karakterfugl for området er her også. Turledere: Inge Olesen (tlf. 61165776) og Rikke Rørbech (tlf. 22249850).

ØVRIGE

Hvis du ønsker samkørsel, så giv besked til Lotte Skjærbæk (tlf. 25775232, lotte.skjaerbaek@gmail.com). Husk at angive hvilken by/bydel du kommer fra og om du ønsker kørelejlighed eller kan tilbyde lift. Vi deles om brændstofudgifter.

DOF VESTJYLLAND

KONTAKT

Formand: Lars Holm Hansen.

Tlf: 22 96 13 17.

Mail: formand@dofvestjylland.dk

Ture: Poul Krag. Tlf: 22 36 02 36. Mail:

poukrag@tcdcadsl.dk

Web: www.dofvestjylland.dk

TURE

Ørnens Dag på Skjern Enge søn. 24/2

kl. 10-13. Fugleskjulet ved vejen mellem Skjern og Lønborg, 6900 Skjern. Turledere: Børge Vistisen (tlf. 30821719, bv@em-bv.dk) og Erik Mørk Nielsen (tlf. 26245879).

Tranerne på Lønborg Hede søn. 17/3

kl. 8-10. Naturstyrelsens p-plads ved Bjerregårdsvej. Turen arrangeres i et samarbejde med Lønborg Hedelaug. Turleder: Jens Hasager (tlf: 20728378, jhkirk@godmail.dk).

Gæs og svaner på Skjern Enge søn. 17/3

kl. 13-16. Fugleskjulet på vejen mellem Skjern og Lønborg. I samarbejde med DN Ringkøbing-Skjern. Turleder: Børge Vistisen (tlf. 30821719, bv@em-bv.dk) og Ole Amstrup (tlf. 20468336).

Skjern Enge søn. 14/4 kl. 13-16.

Fugleskjulet ved vejen mellem Skjern og

Lønborg, 6900 Skjern. Turleder: Laurids Andreassen (tlf: 42260316, ea@skjern-net.dk) og Poul Erik Jeppesen.

Stadil Fjord og Svingel Engsø lør. 20/4 kl.

7-12. Hee Kirke. Turleder: Jens Ballegaard (tlf. 22821175, jballegaard@youmail.dk).

Værnengene og Tipperne tors. 25/4 kl.

17.30-20.30. Nordladen på Værnengene, Tippervej, 6830 Nr. Nebel. Turleder: Ole Amstrup (tlf. 20468336, amstrup.ole@gmail.com).

Nissum Fjord lør. 27/4 kl. 8.30-12.30.

Nørre Fjand Havn over for Fjandø. Turen er åben for alle. Turleder: Agner Svenstrup (tlf. 41317700, svebra@webspeed.dk).

GRÅSPURVENE

KONTAKT

Peder J. Pedersen. Tlf: 97 46 84 81/23 67 88 75. Mail: seniorture@dofvestjylland.dk.

TURE

Hald Sø ved Viborg ons. 6/3 kl. 8.30-13.

Haderup Kirke. Alternativt Niels Bugges Kro, Hald Sø kl. 9. Vi vil se efter bjergvipstjert, vandstær og isfugl samt spætmejsler og træløber/korttået træløber ved Niels Bugges Kro. Vi vil også lede efter spætter - måske er vi heldige at se lille flagspætte. Vi vil desuden gå en tur ved Dollerup Mølle. Turleder: Leif Novrup (tlf. 23315601, leifnovrup@pc.dk).

Geddal Strandenge tirs. 9/4 kl. 9-13.

P-pladsen ved Geddal Strandenge på Geddalvej, 7830 Vinderup. Forårstrækket på Geddal Strandenge er nu så småt i gang. Flere forskellige vadefugle som fx vibe, hjejle, stor præsterave og klyde ses på engene. Desuden hejrer og grågæs samt rørhøg og tårnfalk. Senere køres en tur til Sønderlem Vig. Husk kaffe/the og madpakke. Turleder: Leif Novrup (tlf. 97448301/23315601, leifnovrup@pc.dk).

DOF NORDVESTJYLLAND

KONTAKT

Jan Skjoldborg Kristensen.
Tlf: 81 75 9040. Mail: jan.skjoldborg.kristensen@gmail.com
Ture: Martin Høj Hansen. Tlf: 87 51 41 52.
Mail: martin.hoj.hansen@gmail.com
Web: <https://dof-nordvestjylland.dk/>

MØDER

Generalforsamling tors. 21/2 kl. 18-22.
Søndermølle, Vinkelvej 40 8800 Viborg.
Kontakt: Jan S. Kristensen (tlf. 53611429,
jan.skjoldborg.kristensen@gmail.com).

Fuglestemmekursus marts - juni. Viborg Bibliotek, Vesterbrogade 15, 8800 Viborg. Kurset indbefatter otte mødeaftener á to timer på hverdage, samt fire weekendkursioner. Læs mere på hjemmesiden.

Naturmødet 2019 i Hirtshals fre. 24/5 kl. 7.45. Tilmeldingsfrist 1/5. Læs mere på hjemmesiden.

TURE

Vejlerne søn. 31/3 kl. 9-12. P-pladsen ved Bygholm Naturcenter, Bygholmvej 640, 9690 Øsløs. Turleder: Poul Hald Mortensen (tlf. 20122085).

Grynderup Sø lør. 13/4 kl. 9-12. Bystedmøllevvej 8, 7870 Roslev. Turledere: Jens Albrechtsen (tlf. 20949121) og Verner V. Hansen (tlf. 24219979).

Lille Vildmose lør. 4/5 kl. 8-18. Læs mere på hjemmesiden. Tilmeldingsfrist 11/4. Pris: 300,- kr.

ØVRIGE

Klubaftener annonceres løbende på <https://dof-nordvestjylland.dk>

GRÅMEJSERNE

TURE

Miljøfugletur man. 4/3 kl. 10-14. Vintertur til økologiske frilandsgriseferme og et moderne kummedambrug, hvor vi hører om driften samt deres rodzoneanlæg.

Begge lokaliteter tiltrækker i kolde perioder store fugleflotte, og ved dambruget er der chance for isfugl, svaleklire og bjergvipstjert. Turen slutter ved vådområdet Kytterup Enge, hvor der ofte ses rovfugle og mange gæs. Vandtæt fodtøj og ekstra varmt tøj anbefales! Turledere: Hans Rasmussen (tlf. 23838519) samt Anni (tlf. 28931072).

Kølsen – Skals Eng sø man. 15/4 kl. 9-13. P-plads syd for broen over Skals Å på hovedvej 533 Viborg/Løgstør-landevej. Herfra følger vi en god trampesti langs åen og engsøen til åens udløb, hvor vi nyder den medbragte mad. På turen håber vi bl.a. på at se blåhals, skægmejse og rødbrum. Turleder: Finn Andersen (tlf. 40231613).

DOF NORDJYLLAND

KONTAKT

Web: www.dofnord.dk

FLER FINA RESOR PÅ HEMSIDAN

www.avifauna.se

KAZAKSTAN

SEK 39 900

10 - 25 MAJ

Öken, stäpp, skog och höga berg. Ökensångare, svarta och vitvingade lärkor, stäpphökar och murkrypare.

VALENCIA OCH PYRENEERNA

SEK 25 900

10 - 25 MAJ

Här finns fina våtmarker, exotiska stäpper och höga berg att besöka. Marmoränder, trappar, murkrypare och lammgam förväntas vi se.

VITRYSSLAND

SEK 23 600

15 - 23 MAJ

Fuktiga ängsmarker, gammelskog och jordbruksbygd. Azurmes och skrikörnar.

ABISKO, SVENSKA FJÄLLEN

SEK 16 900

24 - 30 JUNI

Klassiska fågelmarker med både skogslandskap och kalvfjäll. Nord-sångare, lavskrika och videsparv.

AVIFAUNA
NATURRESOR

TEL: +46 485 - 444 40
ADMIN@AVIFAUNA.SE
WWW.AVIFAUNA.SE

Fantastiske fugleoplevelser i Naturpark Vesterhavet og bekvem overnatning tæt på spændende natur

Gode, isolerede hytter med bad og toilet udlejes hele året rundt.

Oplev efterårstrækket ved Blåvandshuk – Se stormfugle ved Vesterhavet om vinteren – Gå på kratlusk i plantagen/på heden – Tilbring timevis ved Filsø med bl.a. havørne og en masse andre fugle. Måske du ser den store tornskade på vej derom. "Ta' fx et smut til Tipperne eller Skjern i foråret".

"Afstande: Blåvandshuk og Skallingen 15 km, Filsø og Vrøgum Kær 10 km, Aal Plantage 8 km, Vejers Strand 1,5 km, Kallesmærsk Hede 1 km, Vejers Plantage 0 km." Opholdsstue og fælles køkken til mindre forsamlinger. Vejers Havvej 7, 6853 Vejers Strand. Tlf.: (+45) 75277054

www.stjernerocamping.dk

Safari til fugleforsker Jørgen Rabøls Sydafrika-reservat

Tag med os til Sharkati i det malariafri Unesco reservatet Waterberg. Gruppeture i okt. og feb. med max. 12 deltagere -eller individuelle ture med egen privatchauffør. Fantastisk natur, 300 fuglearter, masser af vilde dyr, netfangst, bushwalks/drives, foredrag, fuglelister. Egne gåture er tilladt. Endvidere ture til 2 nationalparker, Ramsar-reservat, World Heritage site, township, landsbyskole osv. 15 dage 22.990 kr. Turledere: biologer/medejere Jørgen Rabøl og Danna Borg

www.biotravel.dk

tlf: 6143 6963 / 2484 9392

Mandøvej 4, Vester Vedsted - ved Nationalpark Vadehavet

Lokaliteter som Mandø, Gl. Hviding Engso, Rørmø, Kammerlusen og hele Ribemarsken inden for rækkevidde. Ældre hus i landsbyen Vester Vedsted ved Ribe udlejes på ugebasis.

Huset ligger dejligt med 800 meter til Vadehavet og det helt nye Vadehavscenter, hvorfra traktorbusen til Mandø afgår. Huset har 4 soveværelser med 7 gode sovepladser. Dejlig ugeneret indhegnet have, terrasse og adgang til wi-fi, opvaskemaskine, brændeovn mm. Hund er tilladt.

Pris 2900,- pr. uge plus forbrug.

Kontakt Lise Hadrup på lisehadrup@live.dk eller på mobil 20 28 01 18

Udlejes:

Vedersø. 4 personer. Toppen af Vest Stadil Fjord. Hyggeligt velindrettet helårshus/ferielejlighed 50 m². Naturgrund ugeneret indhegnet, udsigtshøj. Udsigt til klitter og fredede strandenge. Stort fugletræk samt mulighed for 'lille' sort sol forår/efterår. Rørdrum høres, findes ved Nørre Sø 800m væk. Ynglende tårnfalke i haven. Rigt fugleliv, fodres hele året. Musvåge på foderbræt 25m fra huset. Ugepris: kr. 2.700,- (halv pris ved en person minus højsæson i juli og august). Rengøring kr. 300,- El afregnes. Pris pr. døgn, kr. 450,- for to personer/ 225,- for en person inkl. sengelinned og håndklæder. Hund er velkommen.

Henv. Anette Schmidt: 22 55 06 00.

Limfjorden – Vejlerne

Lunt lille træhus, smukt beliggende med helt fri udsigt over Arup Dæmning, fjord og reservat.

Helårsbolig, enkelt indrettet til 2-4 pers., med tekøkken, bad, brændeovn og el-værme.

Udlejes billigt på dags- eller ugebasis.

Tlf. 30 62 45 56.

E-mail lotte.lolk@mail.dk.

www.limfjorden-vejlerne.dk

Book et ophold på Skagen Fuglestation!

Er du medlem af DOF? I så fald har du, din familie eller dine venner mulighed for at booke et oplevelsesrigt og hyggeligt ophold på Skagen Fuglestation, hvor I bl.a. har mulighed for at være med i stationens aktiviteter sammen med vores dygtige og engagerede observatører/ringmærkere. Dertil vil I som gæster bo i egen lejlighed med en fantastisk udsigt til havet og Grenen! Fuglefaglig viden er ingen forudsætning. Priser: 1 apr. - 31 aug.: 3500 kr. pr. uge (søndag - søndag), 1 sep. - 30 mar.: 2450 kr. pr. uge (søndag - søndag).

Kontakt: skagen@dof.dk, eller ring til Stationslederen på 40 21 73 14. Læs mere på www.skagenfuglestation.dk.

Udlejes:

Amtoft – Fuglereservat Vejlerne, Thy Nationalpark, Vesterhavet, Limfjorden. I første række til Limfjorden, i Amtoft, udlejes et dejligt og velholdt sommerhus i meget naturskønne omgivelser. Der er desuden kun få kilometer til Nordeuropas største fuglereservat, Vejlerne, og Danmarks første nationalpark, Thy Nationalpark, samt Vesterhavet. Huset: Sydvendt terrasse med panoramaudsigt over fjorden. 82 m². 6

sovepladser fordelt på 3 værelser. Køkken og stue i ét. Bruserum og toilet. Cykler. Kun 300 meter til hyggelig havn.

Se linket www.Amtoftstrand.dk.
Tlf. 86 72 50 05.

STRØMPEHUSET - Sydmons

Nyrestaureret hus fra 1932 beliggende i den charmerende landsby Øster Assels. 4 B&B-værelser i hyggelig retro-stil med 2-3 senge, fællesrum, badeværelser og mulighed for enkel madlavning. Huset ligger tæt ved de kendte steder Thissingvig og Agerø med sæson for lysbuget knortegæs, hjejler, skægmejer og evt vandrefalk. Rørskove, strandenge, salt- og ferskvand. Et fint udgangspunkt for en familietur. Kort afstand til badestrand og dagligvarehandel.

Se mere på www.stroempehuset.dk

Møn

Lille hyggeligt 4-personers sommerhus i Ulvshale med køkken, bad, brændeovn og el-varme. Udlejes på dags- eller ugebasis. Min. 2 døgn.

Tlf. 23 80 57 22.

E-mail: metthenriksen@gmail.com.

Fugle og Naturejser

Øland 30.maj-2.juni
Fugle, orkideer & natur
Rejseleder: Stig Jensen

Oman 2.-10. november
Fugle, natur og kultur
Rejseleder Stig Jensen

Programmer og pris findes på

 Scanbird ApS
www.scanbird.com

REPRÆSENTANTSKABSMØDE

DOF's forårsrepræsentantskabsmøde finder sted i dagene **27.-28. april 2019** på Kystvejens Conferencecenter i Grenå. Dagsordenforslag skal være repræsentantskabets forretningsudvalg i hænde senest 4 uger før mødet.

Eventuelle spørgsmål rettes til Eva Jespersen i Fuglenes Hus tlf. 33 28 38 30

HJARBÆK FJORD

Oplev masser af fugleliv ved
DET LILLE HUS VED HJARBÆK FJORD
40m²/40m fra fjorden med en særlig fred og ro.
800,- kr. + el i lavsæson
1.000 kr. i højsæson

Se mere på www.hjarbaek.dk
eller kontakt os på 22131500
info@hjarbaek.dk

DANSK ORNITOLOGISK FORENING – DOF

DOF er landsforeningen for fuglebeskyttelse og fugleinteresserede

DOF er den danske afdeling af BirdLife International
Vesterbrogade 138-140, 1620, København V
Telefon (alle hverdage 11-15): 3328 3800
email: dof@dof.dk . www.dof.dk

DOF's formand: Egon Østergaard tlf: 3116 2030,
email: egon.ostergaard@dof.dk

Indmeldelse i DOF: Sker ved indbetaling på DOF's bankkonto.

NB! Ny konto hos Merkur: reg. nr. 8401 konto nr. 1043118.

Støttebeløb til DOF's arbejde for fugle- og naturbeskyttelse, som er fradragsberettiget, kan indbetales på samme bankkonto.

Årlige kontingenter:

Kernemedlemmer:	kr. 495,00
Ungdomsmedl. (u. 26 år)	kr. 250,00
Medlemmer:	kr. 350,00
Husstandsmedlemsskab:	kr. 665,00

Fugleværnsfonden: Fugleværnsfonden er en almennyttig selvstændig fond, hvis formål er at købe og drive fugle- og naturreservater samt formidle viden og oplevelser herfra. Støttebeløb, som er fradragsberettiget, kan sættes ind på Fugleværnsfondens konto: reg.nr. 8401 kontonr. 104 5329.

Se mere på www.fuglevaernsfonden.dk eller kontakt på telefon 3328 3839/mail fvf@dof.dk.

Naturbutikken: Naturbutikken i Fuglenes Hus tlf: 3328 3838

Åbningstider: Man.-fre. kl. 11-17.30, lør. 10-14.
www.naturbutikken.dk

Bor du i udlandet, kontakt da venligst DOF for nærmere oplysninger om priser.

DU KAN FINDE VORES PRODUKTER
HOS EKSKLUSIVE SPECIALISTFORHANDLERE
OG ONLINE PÅ WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM

DEN NYE EL UBEGRÆNSET *PERFEKTION*

Den nye EL-familie fra SWAROVSKI OPTIK er den hidtil bedste. FieldPro-pakken bringer komfort og funktionalitet op på et helt nyt niveau. Den perfekte optiske ydelse og præcision, den enestående ergonomi og det forbedrede design er som prikken over i'et på dette teleoptiske mesterværk. Få endnu mere ud af de særlige øjeblikke – med SWAROVSKI OPTIK.

SEE THE UNSEEN
WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM

SWAROVSKI
OPTIK